

Kjersti Melberg
Med fokus på KULT-formidling
Rapport RF-97/038

Vår referanse: 701	Forfatter: Kjersti Melberg	Versjonsnr. / dato: Vers. 1 / 12.2.97
Ant. sider: 42		Gradering: Åpen
ISBN: 82-7220-807-5	Oppdragsgiver(e): Norges forskningsråd	Åpen fra (dato): 12.2.97
Forskningsprogram: KULT	Prosjekttittel: Stipend i forskningsformidling, KULT-programmet	

Emne:

Denne rapporten bygger på erfaringer gjort under et opphold i Stavanger Aftenblad høsten 1996, der undertegnede var stipendiat for KULT-programmet i Norges forskningsråd i tre måneder. Målsettingen med prosjektet var flerdelt, men det var en hovedoppgave å formidle stoff fra KULT-prosjektet "Kulturarv, kultur møter og kulturell endring i en oljehovedstad". Denne rapporten sier noe om hvordan denne og flere andre oppgaver ble løst.

Emne-ord: Forskningsformidling, politisk kultur, oljehovedstaden, KULT-forskning.

RF - Rogalandforskning er sertifisert etter et kvalitetssystem basert på NS - EN ISO 9001

Prosjektleder
Kjersti Melberg

for RF - Miljø og næringsutvikling
Martin Gjelsvik

Innhold

1 INNLEDNING	1
1.1 Målsettinger	1
2 ORGANISERING AV STIPENDPERIODEN	2
2.1 Organisasjonsmessig plassering	2
2.2 Arbeidsmetode	3
3 RESULTATER.....	3
4 EN VEILEDNING.....	6
4.1 Et problemkompleks.....	7
4.2 Et par råd	7
5 NYTTEVERDI	8
5.1 Utbytte for forskningsinstitusjonen og mediabedriften.....	8
6 AVSLUTNING.....	9
VEDLEGG 1: ARTIKLER PUBLISERT I STAVANGER AFTENBLAD.....	10
VEDLEGG 2: FOREDRAG HOLDT FOR KOLLEGER I AFTENBLADET.....	11

1 Innledning

Målsettingen med denne rapporten er å beskrive og evaluere erfaringer fra et KULT-stipend i forskningsformidling, tildelt for perioden 1.september til 1.desember 1996. Innen søknaden til forskningsrådet om tildeling av stipendmidler ble sendt hadde undertegnede hatt kontakt med politisk avdeling i Stavanger Aftenblad, som sammen med redaktør Kaare Haukås, var positive til forslaget mitt om tilknytning. Deres holdning og erfaring bidro til å gjøre mitt formidlingsopphold til spennende uker.

Først i denne rapporten vil jeg reflektere noen av målsettingene jeg hadde med stipendet før jeg går nærmere inn på organiseringen av oppholdet og de utfordringer jeg møtte. Deretter viser jeg hvordan de ulike oppgavene ble gjennomført. Særlig ønsker jeg å legge vekt på de kunnskaper om og metode for forskningsformidling som jeg tilegnet meg. Et siste oppsummerende punkt blir å drøfte i hvilken grad vertsbedriften (Stavanger Aftenblad) og forskningsinstitusjonen (RF-Rogalandsforskning) hadde nytte av stipendarbeidet.

1.1 Målsettinger

Målene med stipendet var flere. For det første å formidle forskningsresultater fra KULT-prosjektet "Kulturarv, kulturmøter og kulturell endring i en oljehovedstad" (heretter kalt "oljehovedstad-prosjektet"). Et annet mål var å lære noe om hvordan arbeidet i avisen foregår, og hvordan journalister og redaksjon tenker i sitt daglige virke. En tredje målsetting var å bedre kontakten mellom Stavanger Aftenblad, som er regionens største mediebedrift, og forskningsmiljøet i regionen, da særlig RF-Rogalandsforskning, men til en viss grad også Høgskolen i Stavanger (HiS).¹ Fra avisens side ble det ytret ønske særlig om evaluering av deres eget arbeid med forskningsformidling.

Den første uken i stipendperioden la jeg en plan for gjennomføringen av oppholdet i avisen. Med utgangspunkt i oljehovedstad-prosjektets utforming hentet jeg med meg resultater fra de ulike forskningsdelene og kjørte en del data-analyser som jeg regnet med å kunne anvende. For det første håpet jeg å få brukt kunnskaper fra min egen forskning innen prosjektet, som tar for seg politisk-kulturelle endringer i Stavanger-området.² For det andre ønsket jeg å formidle andre resultater fra politikk-delen i prosjektet, da særlig Grendstad og Rommetvedts forskning på holdninger og verdier.³

---

1 Dette siden oljehovedstad-prosjektet er et samarbeid mellom RF of HiS.

2 Se rapport RF-96/048, "Fra bedehus til plattform - politisk preferansedannelse i en oljehovedstad".

3 Se rapport RF-95/332, "Oljehovedstadens politiske kulturlandskap".

For det tredje ønsket jeg å formidle den delen i prosjektet som mer spesifikt tar for seg kulturlivet i oljehovedstaden.⁴

På tross av min manglende tålmodighet etter å komme i gang med konkret formidling ble et første mål med stipendperioden å gjøre seg kjent med organisasjonen, nye kolleger og nytt arbeidsverktøy.

2 Organisering av stipendperioden

Mitt første inntrykk ved ankomst i avisredaksjonen var at “her er mye opp til en selv”. Friheten, og dermed ansvaret for å vise initiativ og innsatsvilje, er stor under et slikt stipendopphold. Nøkkelpersonene i redaksjonen jobber under stort tidspress, og har derfor ikke mulighet til utbredt omvisning og veiledning. Jeg fikk derfor i stor grad ansvaret for å organisere stipendoppdraget selv. I all hovedsak ble dagene tilbrakt i avisen, men ved noen anledninger var jeg på Rogalandsforskning dersom jeg i arbeidet hadde behov for supplerende materiale, samtaler med kolleger eller lignende.

2.1 Organisasjonsmessig plassering

I stipendperioden var jeg som planlagt hovedsakelig tilknyttet politisk avdeling i avisen, men også med samarbeid særlig mot kulturavdelingen. Disse gruppene består hver av 10-12 personer med blandet fagbakgrunn. Første dagen ble jeg invitert på ledermøtet, og fikk dermed tidlig treffe redaktørstaben, folk på desken og i illustrasjon. Min bakgrunn og “oppdrag” var dessuten gjort kjent gjennom e-postsystemet, slik at mange startet samtalen med “og hva skal du formidle, da?”. I det hele tatt synes jeg at Stavanger Aftenblad er en organisasjon hvor det er lett å gjøre seg kjent med ansatte og ledelse. Plassmangel gjorde imidlertid de første dagene i avishuset frustrerende, fordi jeg fra dag til dag under store deler av oppholdet måtte skifte kontorplass. Dette snudde imidlertid til et positivt trekk - på denne måten ble jeg raskt kjent med store deler av staben. Spesielt på desken, “hertet” i avisen, får en godt inntrykk av det daglige arbeid.

Innføring i programvare, fotobestilling, arkivleting etc. ble til en viss grad gitt av enten gruppeleder Tom Hetland eller tilfeldige medarbeidere. Første dag var jeg på kurs i Aftenbladets datasystem, som bærer preg av å være en overgangsordning fra gammelt (Nortext) til nytt (Windows-basert) opplegg. Det ble også gitt omvisning fra øverst (kantinen - et viktig sosiale treffsted) til nederst (trykkeriet) i avishuset. Dette gav god innsikt i veien fra egen skriving, via desk (og dennes oppgaver) til trykking.

---

⁴ Leder av denne delen av prosjektet er Lennart Rosenlund, Høgskolen i Stavanger.

2.2 Arbeidsmetode

Dagene mine organiserte jeg slik at jeg hver morgen deltok på politisk avdelings morgenmøter. Denne halvtimen er lærerik på mer enn en måte. For det første får en etterhvert godt inntrykk av hvordan journalister, mellomledere og redaktører tenker og hvordan en organiserer arbeidet i avisen. For det andre blir en med tiden som en vanlig deltaker i redaksjonen. Initiativ og gode ideer er viktige stikkord her. På møtene presenterte jeg mine idéer og arbeidsplaner for dagen, og ble oppmuntret til å følge de fleste av dem. Noen ganger ble jeg anmodet om deltagelse i forefallende saker, og gav som regel positivt respons på det. Jeg syntes det i disse tilfellene var positivt dersom jeg kunne tilføre noe, men det handlet også om å bli del av staben og å bygge opp tillit.

Som planlagt ble mine arbeidsdager i avisen etterhvert som journalistenes. Jeg fikk oftest oppgitt "deadline" på mine egne saker, og organiserte skrivning, illustrasjon, arkivleting og tegning av avissiden eller saken selv. Etter en stund ble det tydeligere for meg hvordan en god avisartikkel ser ut, og den skrives på en ganske annerledes måte og i et annet tempo enn en ordinær forskningsrapport. Stikkord er; oppsiktsvekkende overskrift, ingress som forteller alt med ti ord, en brødtekst som sier det viktigste først og som ikke inneholder noe overflødig, men som er mest mulig muntlig i formen. Til tider kan det være ganske utfordrende for en forsker å stole på dette, men jeg fant tidlig ut at her hører en på gode råd, men stoler også på seg selv. Med korte tidsfrister opplevde også jeg journalistens dilemma; en får aldri tid til å gjøre saken så godt skrevet som ønskelig. Skal en formidle vanskelig tilgjengelig forskningsstoff kan nok tidspress ødelegge noe av fremstillingen.

3 Resultater

Utbyttet av stipendet vil jeg kategorisere i seks ulike deler:

I) Artikler hvor oljehovedstad-prosjektet var i hovedfokus.

De sakene hvor jeg har hovedfokus på resultater fra KULT-prosjektet er nok den mest konkrete formidling. Ved noen tilfeller var dette større, selvstendige artikler, i andre tilfeller mindre saker. Den mest interessante artikkelen å lage var en helside hvor jeg tok for meg ulike forbrukerstiler utfra Aaron Wildavsky, Michael Thompson m.fl. sin kulturteori. Denne teorien har vært mye anvendt i prosjektet vårt, og det var på grunnlag av et seminar i regi av prosjektet i høst hvor professor Thompson holdt foredrag, at jeg laget denne siden. Særlig det å formidle en så kompleks teori i enkle ordelag var en utfordring. Men det er desto mer tilfredsstillende når en hører gjestene på nabobordet på kaféen lese avisen og diskutere hvilken forbruksstil de har. I ettertid har det kommet forespørsler fra andre medier om hvordan vi laget saken og hvor de kan

finne fagstoffet.⁵ Artikkelen medførte også at teorien er tatt i bruk i høyskolen BI's markedsføringsundervisning.

Sammen med den andre KULT-stipendiaten, Randi Sæbøe, laget jeg dessuten en helside om oljearbeiderkulturen. Sammen fant vi ut at våre kunnskaper om oljearbeiderne utfylte hverandre, og at dette ville være en morsom vinkling på en arbeidstakergruppe som er spesiell i Stavanger-regionen. Her brukte jeg også et annet RF-prosjekt, "Oljearbeiderkulturen"⁶. På denne avissiden fikk vi altså formidlet to KULT-prosjekter i en vinkling, og dessuten lært en del om hverandres arbeid.

Videre fikk jeg positiv tilbakemelding blant annet på saken min om endringer i kulturell aktivitet i Stavanger-regionen, som direkte refererer resultater fra kulturdelen i oljehovedstad-prosjektet. I disse ulike artiklene håper jeg å ha tatt for meg de fleste sidene ved vårt KULT-prosjekt.

II) Artikler hvor resultater eller kunnskap fra prosjektet var støttende.

Et eksempel her er min første sak, som kom ved avslutningen av oljemessen ONS. Jeg mente det på dette tidspunkt ville være relevant å si noe om hva folk flest mener om oljemessen og utviklingen i oljehovedstaden, og skrev på grunnlag av datamateriale fra prosjektet en mindre artikkel om dette. I denne kategorien tilhører også en del partianalyser jeg bidro med utover høsten. I forbindelse med landsmøtene til de ulike politiske partiene, hadde Aftenbladet såkalte innblikk-sider hvor de tok for seg ulike sider ved partiene. I min hovedoppgave fra oljehovedstad-prosjektet studerte jeg nettopp de ulike partienes valgereg, og syntes derfor dette var en sjanse til å få formidlet resultater herfra.

III) Generell forskningsformidling.

Min rolle i Aftenbladet ble etterhvert slik at jeg fikk kjennskap til mange av de forskningsrelaterte sakene som kom innom redaksjonen. Ofte var en journalist koblet til saken, men spurte meg om hva og hvordan og "er dette interessant?". I noen tilfeller ble jeg bedt om å dekke enkeltsaker, eller ganske enkelt å formidle de få forskningsaktivitetene som jeg deltok i under stipendperioden. Blant annet følte jeg meg forpliktet til å sørge for at Aftenbladet formidlet fra Forskningsdagene '96. Det ble tre journalister pluss meg som fikk ansvar for å dekke ulike aktiviteter i forbindelse med Forskningsdagene.

---

5 Eksempler er NRK-programmet "Øre for kroner", som laget en lignende vinkling på forbrukerstiler, og Sunnmørsposten, som planlegger en ganske lik artikkel februar d.a.

6 Marie Smith-Solbakken har i dette doktorgradsarbeidet skrevet avhandlingen "Oljearbeiderkulturen, historien om cowboyer og rebeller".

Da jeg likevel skulle delta på to av LOS-dagene i Oslo høsten '96, skrev jeg på anmodning fra gruppelederen i politisk et par saker herfra. LOS-dagene var forresten etter min mening et godt eksempel på hvordan media overser spennende forskningsstoff. På en av årets mest interessante forskningskonferanse var det i følge mine observasjoner tynt i presserekken, til tross for bra opplegg for pressen fra NFR's side. Dette syntes jeg det var verd å bringe videre til kolleger i Stavanger Aftenblad, og journalistene var helt enige i at slike arrangement er nyttige både for å samle godt artikkelstoff, men også for å knytte nyttige kontakter.

IV) Diverse saker hvor mer generell kompetanse ble benyttet.

I noen av sakene jeg deltok i fikk jeg ikke direkte referert til KULT-prosjektet. Her var det mer generell kompetanse som ble benyttet. Den erfaring jeg har med statistiske analyser var velkommen i redaksjonen, og ble benyttet ved et par anledninger. Blant annet da SSBs store forbruksundersøkelse ble offentliggjort i høst, og da det skulle lages saker på avisens jevnlige opinionsmålinger. I dette prøvde jeg selvsagt å inkludere forskningsresultater fra KULT-prosjektet, eller fant fakta fra oljehovedstadprosjektets spørreundersøkelse. Jeg hadde også et par interessante diskusjoner med folk i illustrasjonen om hvordan en bør fremstille statistikk grafisk - i de fleste aviser går det mange rare grafer og søylediagram i trykken.

På leting etter "journalistrollen" hadde jeg særlig et oppdrag noe fjernt fra forskningen. Sammen med en av avisens mest erfarne journalister laget jeg en side om kjøpesentre kalt "Samfunnet i senteret". Egentlig skulle jeg intervjuet et par lokale forskere om temaet, men journalisten foreslo at vi skulle bytte roller ("en intervjuer ikke sine egne", var hans nyttige råd). Så jeg tilbrakte 4 timer på et kjøpesenter sammen med en fotograf og laget min vinkling på saken, en samfunnsviters beskrivelse av livet på Kvadrat. Resultatet ble en side som fikk positiv tilbakemelding på huset og gav meg ny kunnskap om journalistisk arbeidsmetode.

V) Nettverksbygging.

En god del av tiden i avisen gikk med til uformell og formell nettverksbygging. Jeg hadde særlig kontakt med de journalistene som spesielt bruker forskningen. I Aftenbladet har journalist Jarle Natland en del av ansvaret for høgskole- og forskningsmiljøene i regionen. Sammen diskuterte vi hvordan kontakten mellom RF og avisen kunne bli bedre, og var enige om at ansvaret ligger hos begge parter. RF må bli flinkere til å sende publikasjonslister, nyhetsbulletiner, skrive bedre rapportsammendrag etc., mens folk i avisen oftere bør ta kontakt med informasjonsavdelingen for uformell prat, hente kommentarer fra lokale forskere, ta seg tid til å lese rapportsammendragene m.m. Jeg hadde også tilsvarende diskusjoner med informasjonsavdelingen på RF, og brakte videre deres erfaringer med media til avisen.

I noen tilfeller hjalp jeg også journalistene til å finne frem til rett forsker eller hente hjelp fra informasjonsavdelingen, dersom de ønsket det. Et eksempel er en journalist som skriver feature-saker innen helse- og sosialfag. Ikke rent lite fornærmet mente hun at hun aldri var blitt invitert opp i fagmiljøet på RF for en uformell prat. Ved et tilfeldig

møte fikk hun imidlertid stående invitasjon fra RF-ledelsen. Det skal ikke alltid så mye til før barrieren for å ta kontakt blir brutt, og forhåpentligvis husker vedkommende journalist på å ta kontakt med oss neste gang hun trenger en kommentar eller bakgrunnsstoff til en sak.

Jeg søkte også å bli nærmere kjent med de ulike gruppene i avisen, slik som næringsliv, "Stavanger" og kultur, for å diskutere hvilke erfaringer de hadde med forskningsformidling og forskningsmiljøene. Inntrykket var igjen at noen har god kontakt med enkeltpersoner, mens andre har negative erfaringer fra en gang de ble avvist eller ble lovet stoff og ikke fikk det (tidsnok). Igjen er bedre kommunikasjon og informasjon nøkkelord for å bedre forholdet. Jeg synes imidlertid det var positivt at journalistene i næringsgruppen gjerne ville høre en samfunnsviters vinkling på oljehovedstaden, og ba meg holde foredrag på bakgrunn av prosjektresultatene våre.

VI) Forskningsformidling som diskusjonstema.

Et av de viktigste resultatene av stipendperioden var etter min mening at debatten om forskningsformidling ble igangsatt i Aftenbladet og på RF. Både gjennom den diskusjonen som nesten uten videre satte i gang da jeg kom til avisen, gjennom mine egne saker og gjennom de sakene jeg formidlet til andre journalister fikk jeg tilbakemelding om at "det er jo mye godt stoff i forskning!" og "hvorfor har vi ikke grepet fatt i dette før?". Forskningsformidling ble også tema på et av avisens regulære onsdagsmøter. På min siste dag i avisen innledet jeg der om mine erfaringer fra oppholdet, og deretter hadde vi en kort diskusjon om temaet (se vedlegg 2). Noen mente da at de visste for lite om hvilken forskning det drives på RF, mens andre innrømmet at ja, de tilsendte rapportene ble nok liggende i bokhyllen. Mitt inntrykk var igjen at kommunikasjonen bare kan bli bedre.

Kontakten jeg holdt med RF gjennom stipendperioden medførte at vi også her hadde en løpende, uformell debatt om forskningsformidling i høst. Forut for permisjonen ba jeg i internavisen om innspill til oppholdet, og vel tilbake på RF skrev jeg samme plass en notis til kollegene der jeg stilte meg til disposisjon for opplysninger om "hvem er hvem i Aftenbladet", og oppfordret dem til å drive egen, kontinuerlig formidling. Hvorvidt dette gir resultater vil tiden vise. Vel tilbake i på RF har jeg ihvertfall opplevd at kolleger ved flere anledninger har spurt om slik hjelp.

Merk: Se vedlegg 1 for nummerering av avisartiklene i forhold til disse kategoriene.

4 En veiledning

I denne delen vil jeg forsøke å reflektere de viktigste erfaringene jeg gjorde under stipendoppholdet. Først forsøker jeg å påpeke hvor forskningsformidlingens problem etter min mening ligger, for deretter å gi et par råd på grunnlag av mine erfaringer.

4.1 Et problemkompleks

Det er en rekke faktorer som hindrer kontinuerlig forskningsformidling. Hovedproblemet er etter min mening at forsker og journalist har forskjellige tankesett, hensikter, formuleringer og mål med sitt arbeid.

Forskeren sier at:

- Jeg får ingenting igjen for å ha kontakt med media.
- Avisoppslaget blir liksom aldri slik jeg forestilte meg.
- Det tar for mye tid å formidle, og oppdragsgiver betaler ikke for arbeidet.

Mens **journalisten** sier at:

- Vi driver ikke sirkelinformasjon (dvs. skriver for leseren, ikke forskeren).
- Jeg har ikke tid til å lese lange rapporter.
- Forskerne vil helst lese, rette og “demontere” hele saken når vi har brukt stoffet deres.

Med slike holdninger er det ikke overraskende at forskningen ikke viser like godt igjen i media som ønskelig. Ledelsen i avisen vil at journalistene, ikke forskerne, skal arbeide med forskningsstoffet (“skomaker bli ved din lest”, sa en av redaktørene), og saken bør være meget aktuell og helst ikke være brukt i andre medier. Forskningsinstitusjonen vil ha bredest mulig dekning, og ønsker gjerne å involvere forskerne sine i prosessen slik at stoffet blir “korrekt gjengitt”. Samtidig er det sjelden bevilget midler spesifikt til formidlingsdelen ved et prosjekt, og det tar tid å ha kontakt med media. Det er med andre ord fortsatt mye arbeid som gjenstår for å bedre kontakten.

4.2 Et par råd

En av de viktigste målene med denne rapporten må være å fortelle leseren noe om **hvordan lage god forskningsformidling**. Det kanskje største problemet for forskningsformidlingen er som eksemplifisert at journalistene har for dårlig tid og at forskerne er for lite flinke til å tenke formidling, skrive gode sammendrag, ta kontakt med media etc. Det er en stor oppgave å utbedre forholdet mellom forskningen og media. Den utviklingen som pressen har i dag, hvor stadig flere saker er “konstruerte” av journalistene, taler imidlertid for økt anvendelse av forskningsstoff. I forskningens dype skoger er det nemlig mange gode saker å grave frem. En må bare gjøre rette vedkommende oppmerksom på dem.

Mitt fremste råd på bakgrunn av erfaringene fra stipendperioden er å **tenke kreativt**. Det gjelder både for den som skal formulere forskningsstoff til journalister eller en samlet presse, og for den som selv skal lage formidlingssaken. Min tommelfingerregel er at det kan skapes spennende featureartikler på bakgrunn av det tilsynelatende mest kjedelige stoff. Alternativ fremstilling, med mennesker leseren kan identifisere seg med, kan slå godt an. En anonym notis som refererer en forskningsrapport er det bare spesielt interesserte, altså et fåtall, som leser. Særlig layout- og illustrasjonsmessig er

det mye å gå på, og det skader heller ikke å ta f.eks. litt humor i bruk. Gi tips til journalisten om hvordan en kan utforme saken, det setter de fleste av dem pris på.

Et råd som jeg har gitt kolleger både på Rogalandsforskning og i Stavanger Aftenblad er å **ikke undervurdere leseren**. Mye forskning, som i rapportene er skrevet med saklig fagterminologi, kan bli interessant for den vanlige leser når det er "oversatt" til folkelig terminologi. Samtidig kan innholdet i avisartikkelen nesten ikke gjøres enkelt nok. En journalist sa til meg at "aldri tro at leseren vet noen ting om saken du skriver". Et bra hjelpemiddel for meg ble såkalte "faktabokser", som på en grei måte setter leseren inn i sammenhengen, og i seg selv er et bra blikkfang.

Et annet godt råd er å opprette og holde **personlig kontakt**. Det tilsynelatende mest kjedelige journalisten vet er informasjonsavdelinger, som de sier gir "drøvtygd" forskningsstoff. Informasjonen kan imidlertid godt henvise til rett forsker eller avdeling. Men helst ønsker journalisten å ha sine egne kontakter i forskningsverden, som kan gi førstehånds informasjon eller en rask kommentar når journalisten trenger det. Jeg tror det dreier seg om å ta litt og gi litt fra begge parter. Det hadde også vært ønskelig om flere norske forskere hadde engasjert seg i den offentlige debatt, noe som medfører at en markedsfører seg selv og forskningen. Dette krever imidlertid både ressurser, tid og en stor porsjon selvtillit hos forskeren. Fra forskernes side er det også mulig å oppfordre oppdragsgiver, enten det er NFR eller andre, til å prioritere formidlingsoppgaven. Etter min mening er det her viktig at NFR skaper incitament for å få forskerne til å drive forskningsformidling, gjerne i form av en populærvitenskapelig "veileder" (i form av brosjyre eller skriv) eller stipendopphold, slik jeg fikk muligheten til.

5 Nytteverdi

Det er ulike parter som bør få nytte av et mitt stipendopphold. Først NFR, som har finansiert oppholdet, deretter forskningsinstitusjonen og mediabedriften. Også stipendiaten selv bør har tilegnet seg kunnskap i stipendperioden. Forskningsrådet må på bakgrunn av denne rapporten selv avgjøre i hvilken grad stipendiaten har vært en god forskningsformidler. Selv mener jeg å ha hatt stort utbytte av dette stipendet, og den kunnskap jeg håper å reflektere i denne rapporten tar jeg med meg i det videre forskningsarbeid. Når det gjelder nytteverdien for RF og Aftenbladet er bildet litt mer sammensatt:

5.1 Utbytte for forskningsinstitusjonen og mediabedriften

Gjennom hele oppholdet i stipendperioden hadde jeg to tanker i hodet; for det første at "nå må jeg gjøre en god jobb for Rogalandsforskning", for det andre at "Stavanger Aftenblad bør få noe igjen for sin gjestfrihet i form av god forskningsformidling". Jeg tror begge bedriftene hadde utbytte av stipendet på ulike måter. For det første ble forskningsformidling satt på dagsorden i begge organisasjonene. For det andre fikk flere enkeltpersoner, (journalister, forskere og ledere) knyttet kontakt med hverandre.

For det tredje i form av konkrete arbeidsresultater, som jeg håper markerte RF overfor allmennheten og (potensielle) oppdragsgivere og Aftenbladet overfor interesserte lesere. Jeg håper interesserte i Aftenbladet fikk en tilfredstillende tilbakemelding på deres opplegg for forskningsformidling.

Avslutningsordene fra kolleger i avisen tar jeg ihvertfall med meg videre; “plutselig dro du den ene interessante forskningsaken etter den andre ut av ermet”, og “etter en tid begynte vi å tenke på deg som en av oss”. I fremtiden håper jeg, dersom det er behov for og ønsker om det, å kunne virke som et bindeledd mellom forskningsinstituttet og avisen.

6 Avslutning

Alt en ønsker lar seg ikke gjennomføre på 12 uker. Det tar tid å bli del av en stor og travel organisasjon og å bli kjent med nye arbeidsrutiner. Det hender en under stipendoppholdet føler seg forpliktet til å ta på seg oppgaver som ikke direkte er formidling, og at en ikke når frem med en idé. En blir heller ikke verdensmester i forskningsformidling på tre måneder. Den største utfordringen for meg ble å få formidlet konkret KULT-forskning. Selv mener jeg å ha grepet fatt i de aller fleste sidene ved oljehovedstad-prosjektet, slik jeg forespeilte i prosjektbeskrivelsen. Nesten inntil det pinlige refererte jeg til prosjektet i avisartiklene. Men, som leseren vil se i vedlegget, har jeg også gjort en rekke andre oppgaver i stipendperioden. I noen tilfeller har dette vært vel så relevant for andre program i forskningsrådet som for KULT, eller det har hatt form som mer allmenn forskningsformidling. Dette fordi jeg ville benytte anledningen til å knytte mer generell kontakt mellom forskningen og media.

For stipendiaten stod høsten 1996 i formidlingens tegn. Jeg gjennomførte ikke bare dette tre måneders oppholdet i Stavanger Aftenblad, men holdt to foredrag om prosjektet (i Norsk statsvitenskapelig forening og i Rogaland Akademi), formidlet KULT-prosjektet vårt til Norsk Oljemuseum, som utformer sin utstilling i disse dager, og til journalist Lasse Granstrand i Dagens Nyheter, Sverige. Sistnevnte laget en stor sak om oljehovedstaden til avisens samfunnsbilag, hvor vi fikk en beskjeden referanse. Slike formidlingsoppgavene som vi blir bedt om å ta på oss viser at oljehovedstad-prosjektet begynner å bli formidlet på både regionalt, nasjonalt og etterhvert internasjonalt nivå. Oppholdet i Aftenbladet bidro etter min mening til å gjøre prosjektet vårt kjent for mange lesere med ulik bakgrunn, og la i så måte grunnlaget for videre, kontinuerlig formidling av “Kulturarv, kulturmøter og kulturell endring i en oljehovedstad”.

Vedlegg 1: Artikler publisert i Stavanger Aftenblad.

Merk: På artiklene er angitt sideantall, dato og kategori som presentert i del 3 foran:

- I) Artikler hvor oljehovedstad-prosjektet var i hovedfokus.
- II) Artikler hvor resultater eller kunnskap fra prosjektet var støttende.
- III) Generell forskningsformidling.
- IV) Diverse saker hvor mer generell kompetanse ble benyttet.
- V) Nettverksbygging.
- VI) Forskningsformidling som diskusjonstema.

«Jeg caller deg når vi har completa»

«Vi har en shutdown på grunn av levelett på flash drømmen. Jeg caller deg når vi har completa re-start-prosedylene.» Oljearbeiderne har sitt eget språk. Men de er lettere å forstå i dag enn i starten.

Av Randi Støbye

Alle som har møtt oljearbeidere, vet at de har sitt eget språk. Iallfall hadde de det. De snakket en blanding av engelsk

og norsk, et pidginpråk som kan minne om det norske utvandrersnakket i Amerika. På Chicago-norsk 120-Årene kunne nordmenn si: - Han på, han feia så sorry, for polisen kulla doggen hans med poison på stree-ten.

Oljearbeiderne skiftet spool-piecen downstream, sjekket gaugen på boosterpumpen og fikk hot work permit for å sveise på catwalken.

Når drilleren kommanderte roughnecken på drill flooren, led det kauderwelsk. Drilleren var ofte amerikaner, men etterhvert overtok nordmenn. Men språket var det samme, selv med en drill fra Gjovik og en roughneck fra Bymio.

Musehull og villkatter
Da amerikanerne kom til Norge for å lære oss å bore etter olje, tok de også med seg språket. Norske oljearbeidere lærte å kopie drill pipen i mausehullen, og at den første brannen som ble boret var en wildcat. Noen av ordene kan virke underlige. Hvorfor snakke om musehull og villkatter ute i Nordsjøen?

Ordene stammer fra den tiden da borngen skjedde på land - i Amerika. Der var det både mus og villkatter. Men de norske oljearbeiderne undret seg ikke. De tok i bruk de engelske ordene uten å nøle. Norske ort fantes jo ikke.

På 80-tallet ville flere av oljeselskapene erstatte pidginpråket med korrekt norsk. Drill

pipe ble til boretrær, catwalk til rørbro og boosterpumpe til trykkknapp. Mousehullen ble ikke musehull, men rørbro. Mange av ordene var utvare mest mulig forklarende.

Men hvordan har det gått med forskningen? Hadde engelske ord nok en gang vunnet over de norske?

Mange av de norske ordene fra denne perioden er tatt i bruk. På noen av plattformene har alt utstyr fått norske betegnelser, og datasytemene er på norsk. Det finnes eksempler på at rapporter og prosedyrer skrives på norsk, ikke på pidgin eller engelsk.

Mange oljearbeidere ønsker å øke bruken av norsk, enten de jobber i norske oljeselskap eller

utenlandske. Men det mangler ikke på kritikk av forskningen. Ordene er rare, tungvinte og lite funksjonelle. Mest konservative er de som jobber med boring. De føler seg mest internasjonale og ser ikke visen med å bruke norske ord når resten av bransjen bruker engelsk.

Norsk - et utdødd tema?

I dag mener enkelte at interessen for å bruke norske ord har avtatt. Også de norske oljeselskapene er blitt internasjonale og bruker mye engelsk. Men tro- lig har mange av de norske ordene kommet for å bli. De har ikke alltid skjivet ut de engelske ordene. I stedet har oljearbeiderne fått et dobbelt ordforråd. Det betyr at 90-tallets oljear-

beidere har større valgmuligheter enn i pionertiden. De kan velge mellom å bruke drill pipe eller boretrær, catwalk eller rørbro. På en måte kan det sammenlignes med bruken av eg og je på stavanger-skj.

Men én ting er sikkert: rørbro-plingshylse brukes sjeldent. Kanskje fordi det er mer tungvint enn mausehull, kanskje fordi det høres så alminnelig ut. Selv om mange av de norske ordene har trengt seg inn, er det fremdeles pidginpråket som er oljearbeidernes varemerke.

Kilde: Prosjektet «Nordsjøen som språklig-kulturell laboratorium» ved Universitetet i Bergen.

Oljefolket

Olja er ikke lenger bare synlig gjennom oljeselskapers plattform i Gandsfjorden og folkehavet under oljemessen. Oljearbeiderne setter sitt eget preg på Stavanger-regionen.

Av Kjersti Melberg

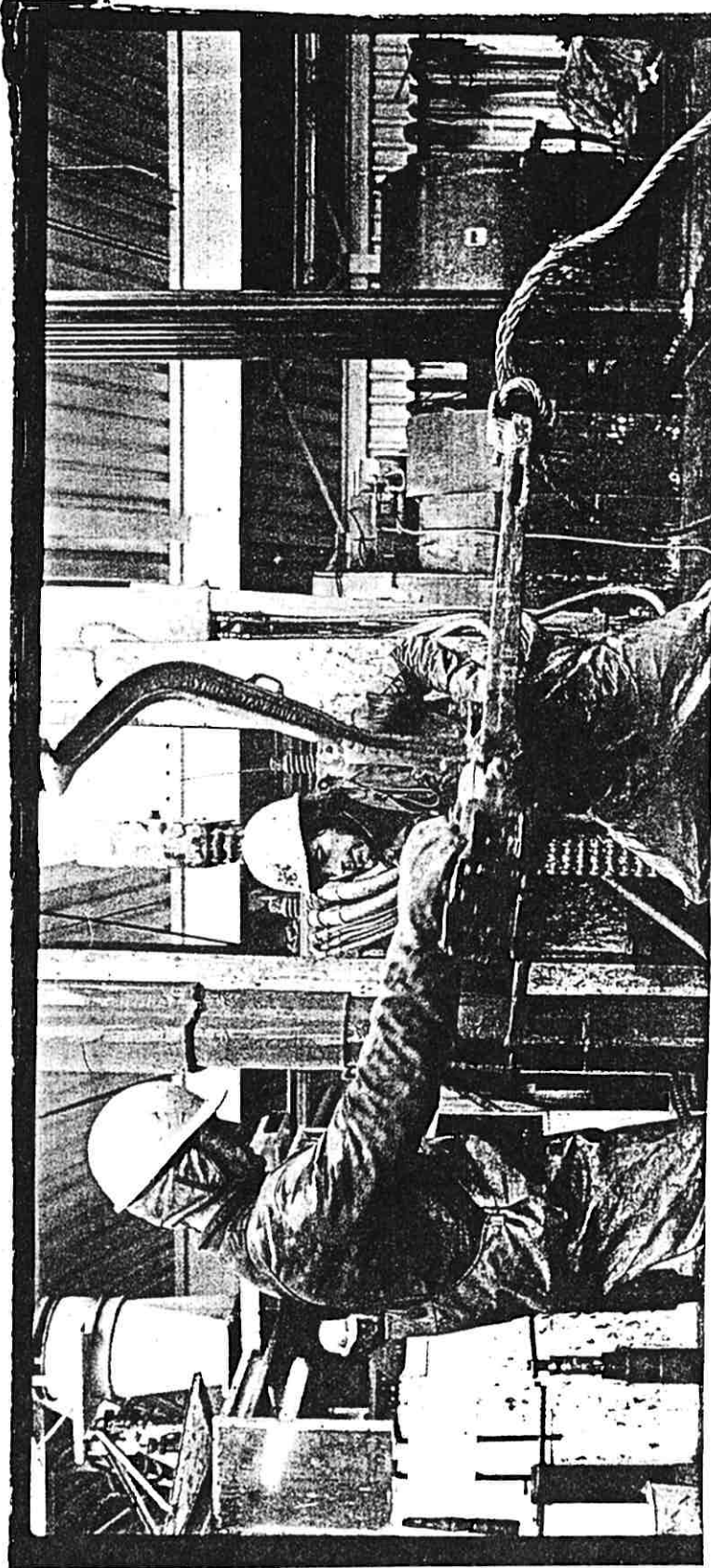
Mye tyder nemlig på at det har vokst frem et skille i holdninger mellom de som jobber i oljebransjen offshore, de som er tilknyttet oljebransjen på land og de som er uten jobbforbindelse til næringen. Det er kanskje ikke så overraskende at visse holdninger og politiske sympatier preger menneskene som har jobbet offshore over lengre tid? Ved hjelp av ulike holdningsknupper lar det seg gjøre å beskrive dagens offshore-arbeidere som grupper.

Offshore-arbeiderne er splittet i sin politiske venstre-høyre plassering. Partiene til høyre i norsk politikk appellerer i relativt stor grad til personer med tilknytning til oljesektoren både på land og offshore. Men blant velgere med offshore-erfaring er det også en betydelig andel som plasserer seg på venstresiden, og som sier at de identifiserer seg med arbeiderklassen.

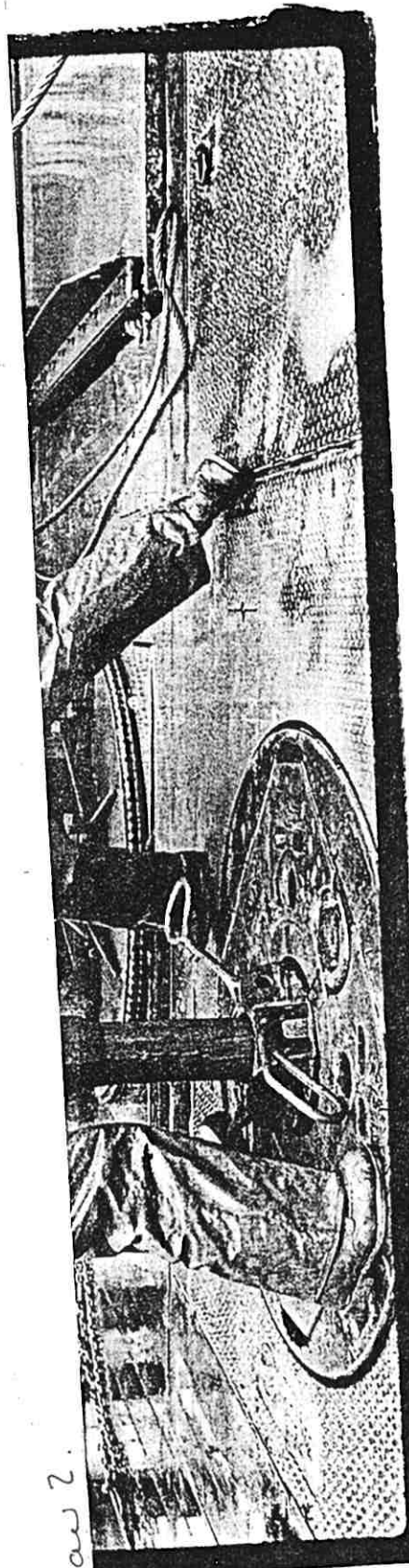
I standpunkt er det imidlertid en overvekt av de oljeselskapsinteresser for industribygging, redusert statlig kontroll og større lønnsforskjeller. Den forholdsvis store oppslutningen Høyre og Fremskrittspartiet får i Stavanger-området, kan derfor ha sammenheng med andelen høyreorienterte fra oljeindustrien.

Motkulturene religiøsitet og avhold stod i nærmere hundre år frem mot 1970-tallet, sterkt i Stavanger-regionen. Men i hvilken grad preger slike holdninger dagens olje-arbeidere? Kun en liten andel av oljefolkene tror på Gud, og de er også de minst aktive i religiøse foreninger og på gudsje-mester.

Når det gjelder alkoholregulering, viser oljefolkene i Stavanger-området seg som de mest liberale. Nærmere halvparten av de offshore-tilknyttede synes at alkoholreglementet er for strengt, mens omløp 15 prosent av de uten tilknytning til oljen, synes reglene er for løsslappe. De som arbeider i oljevirksomheten, distanserer seg altså fra de tradisjonelle motkulturene. Mange er heller oppatt av å skaffe seg mer materielle gode.

2 av 2

Oljearbeiderne - cowboyer eller snille gutter? Her fra borettekket på West Ventur i 1974. (Foto: Egil Eriksson)

Cowboyer, rebeller eller snille gutter?

FAKTA

- Petroleumsvirksomheten utgjør hele 13 prosent av det norske bruttonasjonalproduktet.
- Fire av ti Stavanger-områdede jobber i tilknytning til oljeektoren. 16 prosent jobber eller har jobbet offshore.
- 80 prosent av offshore-arbeiderne er menn, mens oljenæringen på land har nærmest lik fordeling av kjønnene.
- I 1995 talte utlendingene 2993 personer, eller 4 prosent, av arbeidstyrken i oljenæringen.
- Nærmere 60 prosent av de offshore-tilknyttede har universitetsutdanning, mot 44 prosent utenfor oljen.
- 18 prosent av de offshore-arbeiderne har en familieårsinntekt på mer enn 600 000 kroner. Dette gjelder 5 prosent av de uten tilknytning til olje.
- På 80-tallet ble over 20 000 olje-ord og -uttrykk med utenlandsk opprinnelse oversatt til norsk.

Av Kjjersti Melberg

Plattformen, riggen og supplybåten er særegne arbeidsplasser. Gjennom 30 år med leiting, utbygging, drift og nedtrapping har en egen kultur satt seg i veggene. Men er denne fremdeles påvirket av amerikanerne som startet et ventur? Og hvordan er det å dele både arbeid, hjem og fritid med kollegaer?

Et eget øyrike

To uker på, to til fire uker av. Installasjonen kan betraktes som et 24-timers løkalsamfunn, adskilt fra omverdenen av store havområder. Her kommer folk sammen for å leve og arbeide over en tid, for så å reise tilbake og slutte seg til storsamfunnet. I lengre perioder er de sammen om arbeidskonflikter, middagsbord og

fritidssysler. Og på land møtes de kanskje på samme pub eller treningsstudio.

Kulturkollisjon

Kontrastene mellom oljearbeidsplassene og andre arbeidsplasser - og mellom oljearbeidere og ansatte på land - var en gang større enn i dag. I den tidlige fasen fra oppstarten i 1966 til ut på 70-tallet var det et amerikansk verdenssett som dominerte offshorekulturen. Verdier fra en amerikansk utkant møtte verdier fra en norsk utkant - Jæren. Arbeidstakere fra jordbruksområder i Amerika og Norge møttes på rigger i Nordsjøen.

Kontrastene mellom de norske og de amerikanske arbeiderne kunne synes store. Nordmennene var forsiktlige og spar-

somme, de amerikanske brautne og slipsete. Med svervestlandske verdier som flid, nøyaktighet og arbeidsomhet, møtte nordmannen en cowboystil med grov, uhøvlert omgangssone hvor bunnig, utskjelling av underordnede og neglisjering av sikkerhetsbestemmelser var dagligdags.

I denne tidlige perioden var utholdenhet og produktivitet viktige stikkord på oljeinstallasjonen. Egenrådighet, uavhengighet og stå-på-mentalitet kjennetegnet oljearbeiderne. Samtidig tok det ikke lang tid før nordmennene lærte seg røff sjargong og oppmerksomhet. Men store ressursar ble satt inn for å kviele pionertidens unotert.

Konfrontasjon

Fra midten av 1970-tallet møtte amerikansk oljebusiness det norske korporative systemet for alvor. Det skjedde ikke uten konflikter. Daglig så en avisoppplag om høyve utvekst og harde konfrontasjoner mellom arbeidert, oljeselskaper og myndigheter. Norske arbeidere med bakgrunn i industrien fant seg ikke i den autoritære lederstilen, og med norsk fagforbundstruggen ble konfrontasjonene til dels heftige.

Samtidig var offshore-innstallasjonen i denne perioden en flerktallig møteplass. Jærbor og texanere ble supplert med industri- og anleggssarbeidere fra mange verdensdeler, og spesialister og

Materialistiske

Personer med offshore-erfaring er mer materialistiske enn andre. I denne sammenheng betyr det at en gjerne prøver å skaffe seg ting som gir inntrykk på andre, og at en savner en del materielle ting for å kunne leve slik en ønsker. Samtidig er offshore-folkene mindre såkalt endringsorienterte eller modernistiske enn folk som jobber i olje på land.

Det vil si at en del sier seg enige i at -det gamle og veiprøvede som regel er bedre enn nymotens påfunn- og at en gjerne er skeptisk mot å prøve moderne teknikk, eksempelvis ny data teknologi. Risikovillighet, som å gjøre ting som er færlige eller forbudte bare fordi det er spennende, appellerer heller til de med offshore-erfaring.

Autoritære

Oljefolkene er litt mer individualistiske enn folk flest. Det vil si at en overvekt av de offshore-tilknyttede, men riktignok noe mindre enn de som jobber i olje på land, er enig i at -dersom noen har visjoner og evner til å skaffe seg rikdom, så bør de ha muligheten til det. Samtidig er flere offshore-ansatte såkalt -anti-egalitære-, og -autoritære- fatalistiske.

En anti-egalitær holdning innebærer at en negativ til omfordeling av rikdom. Å være autoritær-fatalistisk betyr at en på den ene siden har stor respekt for autoriteter, på den andre siden at en ikke har tro på å samarbeide med andre mennesker eller å stemme ved valg. I noe større grad enn andre, preges offshore-arbeiderne av slike holdninger.

Petrolisering

De siste årene siden begynnelsen på oljealderen har Stavanger-regionen opplevd ikke bare en generell urbanisering, mens også en spesiell -petrolisering-. Petrolisering vil blant annet si at oljen, og pengene som følger med, endrer folks forvning. Dette synes ikke bare å ha bidratt til fremveksten av en særegen oljearbeider-gruppe, men også til at nye verdiorienteringer er blitt mer utbredt blant folk i hovedstaden ser altså ut til å stå i spissen for utviklingen av nye holdninger og verdier i det norske samfunnet.

Kilde: Prosjektet «Kulturav, kulturmøter og kulturell endring i en olje/hovedstad - ved RF-Roga-landsforskning.

arbeidsledere fra multinasjonale foretak. Det summet i norsk, engelsk, spansk, hollandsk, fransk og tysk, og mange av nordmennene fikk sitt første møte med hvitløk, tortilla, lasagne og chili.

Fornorskning

Arbeidsplassen fikk da et blandet preg av mennesker, og noe felles normsett eller verdigrunnlag festet seg ikke på oljeinstallasjonen. Nytt av tiden var også et mannsdominert kultur. Resultatet var en amerideres arbeidsstokk enn den som var sjener tok med tiden også del.

Etter hvert som oljevirksomheten ble skjedde en gradvis regulering og institusjonalisering. Oljeselskapene måtte med årene tilpasse seg til norsk arbeidsskiltur, og offshore-innstallasjonen ble mer lik andre norske arbeidsplasser. Li-kevel er dagens offshorearbeider særreget på mange måter. Så kanskje sitter det fremdeles en egen kultur i offshorevege-ne?

Kilde: Rapporten «Oljearbeiderkulturen, historien om cowboyer og rebeller», RF-Rogalandsforskning.

Hva slags forbruker er du?

05/10-96
Katt I

Hvilken forbrukerstil har du? Er du opptatt av en ren og ryddig hage, tilhører du nok individualistene. Nekter du å spise rødt kjøtt, er du derimot garantert en egalitær. Med utgangspunkt i amerikarenen Aaron Wildavskys «kulturteori» lar det seg forklare hvilke såper og tannkremer som selger best.

Av Kjesta Melberg og Kåre Eikeland (tegning)

Eric Clapton, bonden i Nepal, den færøyske hvalfangeren og den norske mjølaktivist en kan alle være miljøbevisste. Likevel er deres forbrukeradferd svært forskjellig. Det sier Michael Thompson, som er forsker ved Mugsgrave Institute i London. Gjennom en årrekke har han forsket på problemstillinger innen miljødelegelse, klimaendring og husholdningsforbruk.

Ved hjelp av «kulturteorien», som Thompson selv har vært med på å videreutvikle, forsøker en å vise hvordan en teoretisk inndeling av folk i ulike «livsformer» kan forklare valgene en gjør som forbruker.

Han er opptatt av å begrave den vanlige forestillingen om at vi som forbrukere er ensidig opptatt av å skaffe oss mest mulig. Men er Thompsons tilnærning relevant for å forstå vår hverdags som forbrukere?

Bevisste forbrukere

I sitt arbeid kritiserer Michael Thompson tradisjonell tenkning, hvor man mener at folk konsumerer det de kan i et samfunn hvor den teknologiske utviklingen gjør det mulig å produsere ting stadig billigere, og hvor velferdsnivået tilsier at man bør det. I strid med et slikt syn ønsker Thompson å vise hvordan forbruksmønstret er mer nyanisert.

Hans viktigste påstand er at folks forbruk aldri er tankeløst. Thompson mener at de fleste faktisk spør seg om hvor mye som er nok når de foretar innkjøp. Dette vil i neste omgang påvirke produsentene, som snart finner ut at det ikke lønner seg å lage ting folk ikke vil ha (eller ikke kan overtales til å ville ha), og i neste omgang det samtlige økosystemet, forklarer han.

Men hvilken grad stemmer forutsætningen om at forbruk aldri er tankeløst? Thompson selv bestridder ikke statistikkene som viser at forbruket er stadig økende i vestlige land, men vil ikke putte alle forbrukerne i en og samme bås.

Grupper av forbrukere har nemlig ulike ønsker og behov, sier han. På bakgrunn av intervjuer med britiske husholdninger prøver forskeren å vise hvordan vi som forbrukere kan plasseres innen-

for en av et knippe ulike «forbrukerstiler».

Forbrukerstiler

Slik som reven som sa at «høyt hengende og sure erde» om rognbærene, vil mange av forbrukerne være fornyede med å tilpasse innkjøpene til den innvekten de har. Disse menneskene har en naturlig stil, de nyser av cocktailseleksjon (og det kunstige innholdet i drinkekassen), de bryr seg ikke om rene hjem og ryddige hager, men tror på likverdighet og vegetarism, sier Thompson. Denne gruppen kaller han «egalitære», de likhetsorienterte.

Eric Clapton, som en gang på 60-tallet brukte en afghansk frakk (som var siste mote det året) til å dekke pappegryeburet sitt med, tilhører derimot gruppen «individualister», de selvstendige. Thompson beskriver individualistene som motbevisste mennesker som er opptatt av vise at de er vellykket. De er imotsetning til egalitære forbrukere ikke egentlig interessert i om vaskeriet er miljøvennlig, men kjøper det dersom det er «trendy».

En tredje forbrukerstil finnes blant «hierarkistene», de tradisjonelle. Til middag vil disse foretrekke hjemmelaget mat, og under måltidene sitter alle i husholdningen på sin faste plass.

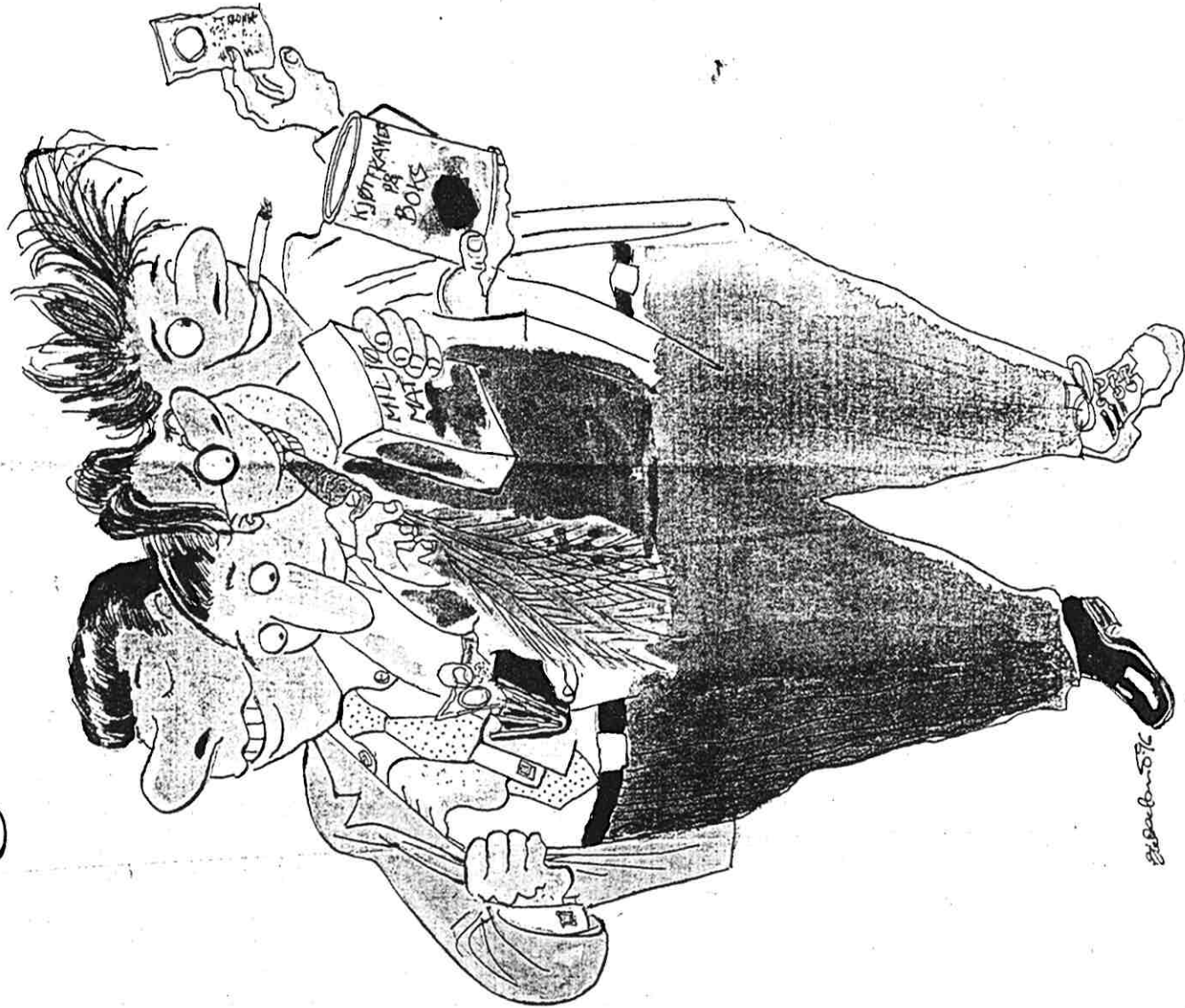
De har faste vaskedager, sorterer skittentøy (etter farge og kvalitet) før vask og trives ikke i rotete hus, sier Thompson. Hierarkistene vil for eksempel ikke være spesielt opptatte av å bo i kotte produkter fordi produsentlandet driver med atomprøvesprengninger.

Den fjerde forbrukergruppen, de «faktalske», bruker lite tid på å planlegge innkjøpene. Fremste kjennetegn på faktalistene er at de lar seg styre av tilfelldigheter. De har ingen strategi for økonomisyring, og synes det er vanskelig å spare penger. «Noe vil dukke opp», er faktalistenes motto. Typisk nok er de begeistret for ferdigmat, som gjerne nytes foran fjernsynet.

Glidende overganger

En av kritikken mot en slik inndeling av forbrukerne er at de fleste kan kjennetegnes i flere av forbrukerstilene. Thompson benekter heller ikke dette. En poeng som han selv fremhever er nettopp de glidende overgangene mellom de ulike stilene. Forbrukergruppene har også innflytelse på hverandre. Det var for eksempel de egalitære som fikk individualistene til å gjøre den afghanske frakken fra listen sin over statussymboler.

Samtidig er forbrukeren til enhver tid påvirket av internasjonale impulser. Derfor har dagens forbrukertrend med kildesortering og vegetariskosthold påvirket også Eric Clapton og resten av individualistene, som opprinnelig ikke var spesielt opptatt av slike verdier, mener den britiske forskeren. Han har forstått hvorfor faktalistene kjøper en hvilken som helst slampo, mens de egalitære foretrekker helsekostproduktet.

Fire mennesker – fire livsstiler

Fire ulike mennesker med fire ulike livsstiler og forbruksmønstre. På hver sin måte foretar de innkjøp, steller hjemmet og organiserer sosiale sammenkomster.

Av Kjersti Melberg og Anders Minge/Byvind Ellingsen (foto)

Rudolf Meissner (36), forsker og familiefar

Rudolf Meissner er bevisst sin egen forbruker. Når han, kona og de tre barna handler varer, tenker de miljøvennlig.

– Først og fremst har vi et bevisst forhold til hva vi har bruk for, sier Meissner. Vi har verken fjernsyn eller bil, og handler inn i stort en sjelden gang. Da vi velger gjerne miljøvennlige produkter, selv om disse er dyrere.

Hjemmet til familien Meissner består ikke av siste mote. Først og fremst er de opptatt av at tingene de har skal være praktiske og solide. – Vi har møbler som gjerne er arvet fra familien, men disse er ikke nødvendigvis antikke, sier Meissner. Forskeren er først og fremst opptatt av gjenbruksvordene i en slik stil.

De voksne i familien vil gjerne redusere kjøpforbruket i husholdningen, men barna er ikke like glade i vegetarismen. – Derfor blir det gjerne blir kjøttdeig-retter eller pølser når de tre ungene får velge middag eller når lørdagskosene skal på bordet, sier Rudolf.

Selv er han ikke helt fornøyd med livsstilen sin: – Jobben min som forsker gjør at jeg må ta mer av enn det CO₂-regnskapet mitt tilsier at jeg burde, erliggenner han.

Hans Petter Jørgensen (28), humorist og sambandser. – Det er helt uforståelig hvordan andre klarer å spare penger. Jeg for min del bruker dem etter hvert som de kommer inn, sier Hans Petter Jørgensen.

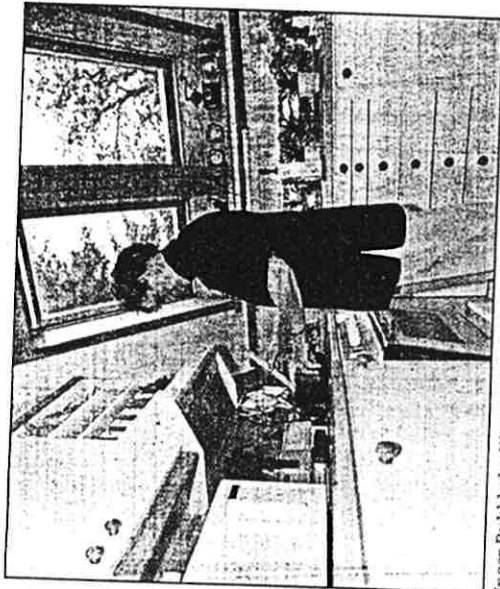
Underholderen lever et impulsivt liv. Fra butikken tar han som regel med seg det som frister, og som tommeboken tillater. Planlegging av innkjøpene i form av huskelapp eller en fast handlingsdag er ukjent for ham.

Miljøbevissthet, preger heller ikke Jørgensen. – Jeg kan godt tenke fine tanker om miljøvennlighet, men det blir som regel med det, sier Jørgensen. I butikker ser jeg kanskje etter «de rette» merkene, men det er tilfeldig hva som havner i kurven. Samboren har imidlertid sørget for at han selv har miljøstasjonen en, slik at kildesortering ikke er helt fremmed for ham.

I matveien har Jørgensen en enkel retningssinn.

Det skal helst se litt ordentlig ut hos Torleiv B. Austvoll.

Inger Bukkholm liker godt å stelle hjemme.

Lisny/eren Hans Petter Jørgensen slapper gjerne av med pus på terrassen.

FINN DIN FORBRUKERSTIL

"Individualist" (selvstendig)	Er motebevisst Vil se velykket ut Ønsker ryddig hus og hage Nyter en saftig biff
"Egalitær" (likhetsorientert)	En kaotisk klesstil Prioriterer ikke husarbeid Miljøbevisst Foretrekker vegetarkost
"Hierarkisk" (tradisjonell)	Tradisjonelle klær Punktlig og sparsommelig Har faste "vaskedager" Glad i hjemmelaget mat
"Fatalist" (styrt av tilfeldigheter)	Vil ikke planlegge livet Har få rutiner i hjemmet Bruker mye penger Nærmest avhengig av ferdig-mat

Rudolf Meissner sorterer nøye husholdningens søppel.

Je; det må ta kort tid å lage. Kunnskapene om matlagning og riktig kosthold er heller ikke de største. – Byr det seg en anledning til å gå på Burger King, slår jeg gjerne til, sier han. Hjemme koser jeg meg gjerne foran fjernsynet med noe gatekjøkkenmat. Og leiligheten, det er en tilfældig og koseelig blanding av gammelt og nytt. Inger Bukkholm, enslig husmor.

Inger Bukkholms forbruksmønstre preges fremdeles av rutine fra da familien på sju bodde under samme tak. Med fem barn var det nødvendig å føre en organisert husholdning.

– Jeg sydde alle klærne til barna, og maten ble laget helt fra grunnen av, sier hun. Det var dårlig husholdning, men vi hadde hverken råd eller samvittighet til å kjøpe ferdigprodukter. I dag er hun stolt over å ha klart å vævra en del av disse tradisjonene.

Så godt som hver dag lager hun middag til seg selv, og alt brød bakes hjemme. Som hun selv sier: – Jeg prøver å unngå ferdigmat. Det er hverken sunt eller godt, og jeg er skeptisk til alle tilsetningsstoffene. Her i distriktet har vi dessuten god anledning til å få til, ferske, gode produkter som grønnsaker og fisk. Og kommer familien på besøk er det god, norsk mat som serveres.

Også det ytre miljøet er Inger Bukkholm opptatt av. – Jeg prøver å bidra gjennom å sortere søppelet og besøke miljøstasjonen. Miljøvennlighet og kvalitet går ofte foran pris når hun handler. Gjennom mange års erfaring med stor husholdning vet hun at det ofte kan bli dyrt å kjøpe billig.

Torleiv Broch Austvoll (28), økonom og ungkar. Austvoll er vant til at folk kommenterer livsstilen hans. Spesielt moren er litt bekymret for det hun kaller en «Big spender-stil». Selv mener han unngårslivet medfører et visst forbruk.

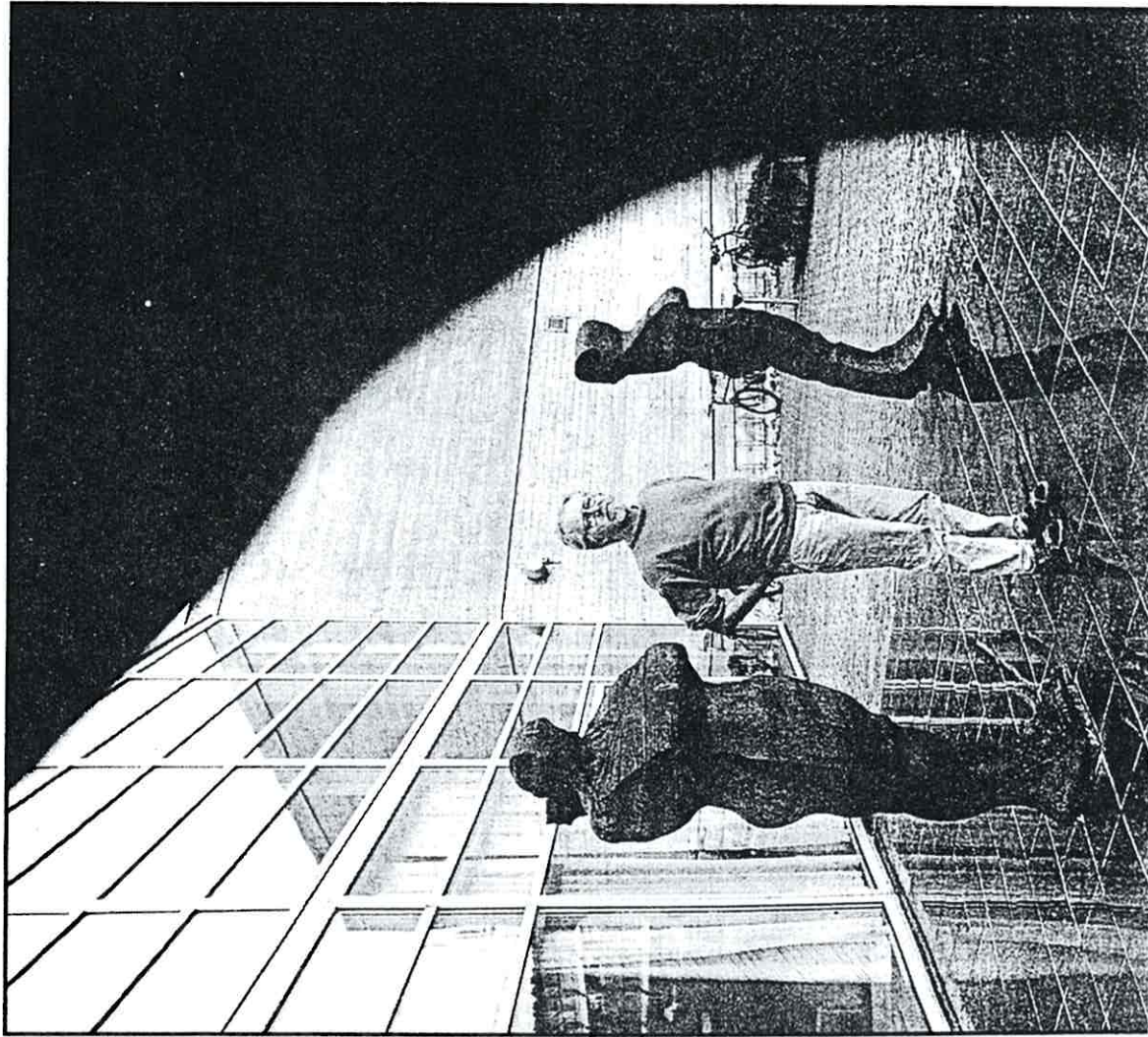
– Det går en del ekstra når en bor alene, sier han. Og jeg tar meg ikke alltid tid til å planlegge innkjøp for å holde en miljøvennlig profil. Med leilighet i byen faller han ofte for fristelsen til å benytte seg av nærliggende tilbud som spiseplasser, utesteder og kino.

Ungkaren er en sosial person. Blant annet setter han stor pris på vennsammenkomster hvor god mat og fin vin mytes. Han beskriver: – Omtrent en gang i måneden er vi noen kamerater som møtes til pøkerlag. Da er det fullt av hjemme hos en av oss med champagne til velkomst og påfølgende tre-retters middag traktert med årgangsvin og cognac.

Vinsamling er forøvrig en av Austvolls lidenskaper. Med vinmonopolet som nærmeste nabo følger han godt med på politistene, og står gjerne i kø for en god vinnyhet. Etter et Englands-opphold har han dessuten fått smaken på golf. Sporten står i stil med hans sans for det kosmopolitiske, ordentlige og kvalitetsmessige.

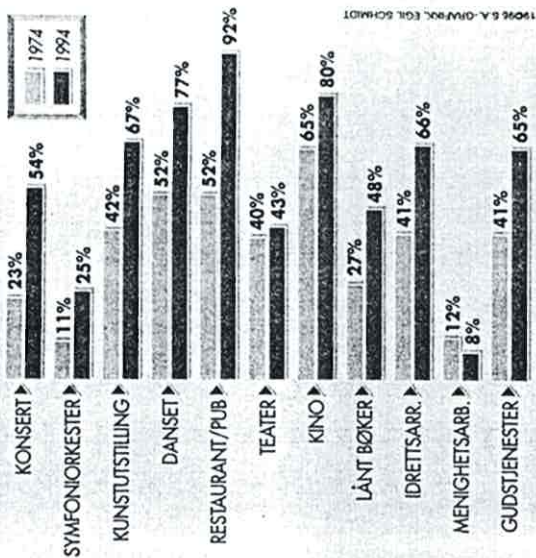
Vi er blitt mer kulturelle

- Gamle barrierer for å drive kulturell aktivitet er brutt, og mange mennesker gjør flere ting enn for 25 år siden. Noe er blitt kvalitativt annerledes i oljehovedstaden Stavanger.

Kulturelle aktiviteter

Deltakelse i prosent

det «sosiale rommet» kan man si noe om byens utvikling.

Penger eller kultur?

- Ved inngangen til 1970-tallet var utdannelse og økonomi, eller kulturell og økonomisk kapital to sider av samme sak i Stavanger. Hadde en god utdannelse tjente en trolig gode penger, og var ganske sikkert relativt aktiv i byens kulturliv. I dag kan utdannelse forbindes med kulturell orientering, men er nå mer adskilt fra økonomi, beskriver Rosenlund.

- Det vil si at en i dagens samfunn finner lærere med mer kultur enn økonomi, og ledere innen oljenæringen med nye økonomisk, men mindre kulturell kapital. Det er i dag større sannsynlighet for at du treffer læreren på kunstutstilling, under Litteraturuken eller på Mai-Jazz. For et par tiår siden ville «høykulturen» vært mye tettere forbundet med høy inntekt og den rette stillingen. Kultur og økonomi har med andre ord skilt lag i Stavanger-innbyggernes livsstil på 90-tallet.

Nye eliter

Den nye strukturen i Stavanger har sammenheng med innflytting til byen. - Det er forskjell mellom siddisene og innflyttere i grad og type kapital. Den kulturelle eliten i dagens Stavanger domineres av innbyggere som har

Av Kjersti Melberg

Det sier kultursosiolog Lennart Rosenlund ved Høgskolen i Stavanger, som bruker sosial-strukturelle endringstrekk og teori fra den franske sosiologen Pierre Bourdieu for å forklare hva som skjedd da den tradisjonell sørvestlandsby ble truffet av internasjonale kulturimpulser.

En moderne by

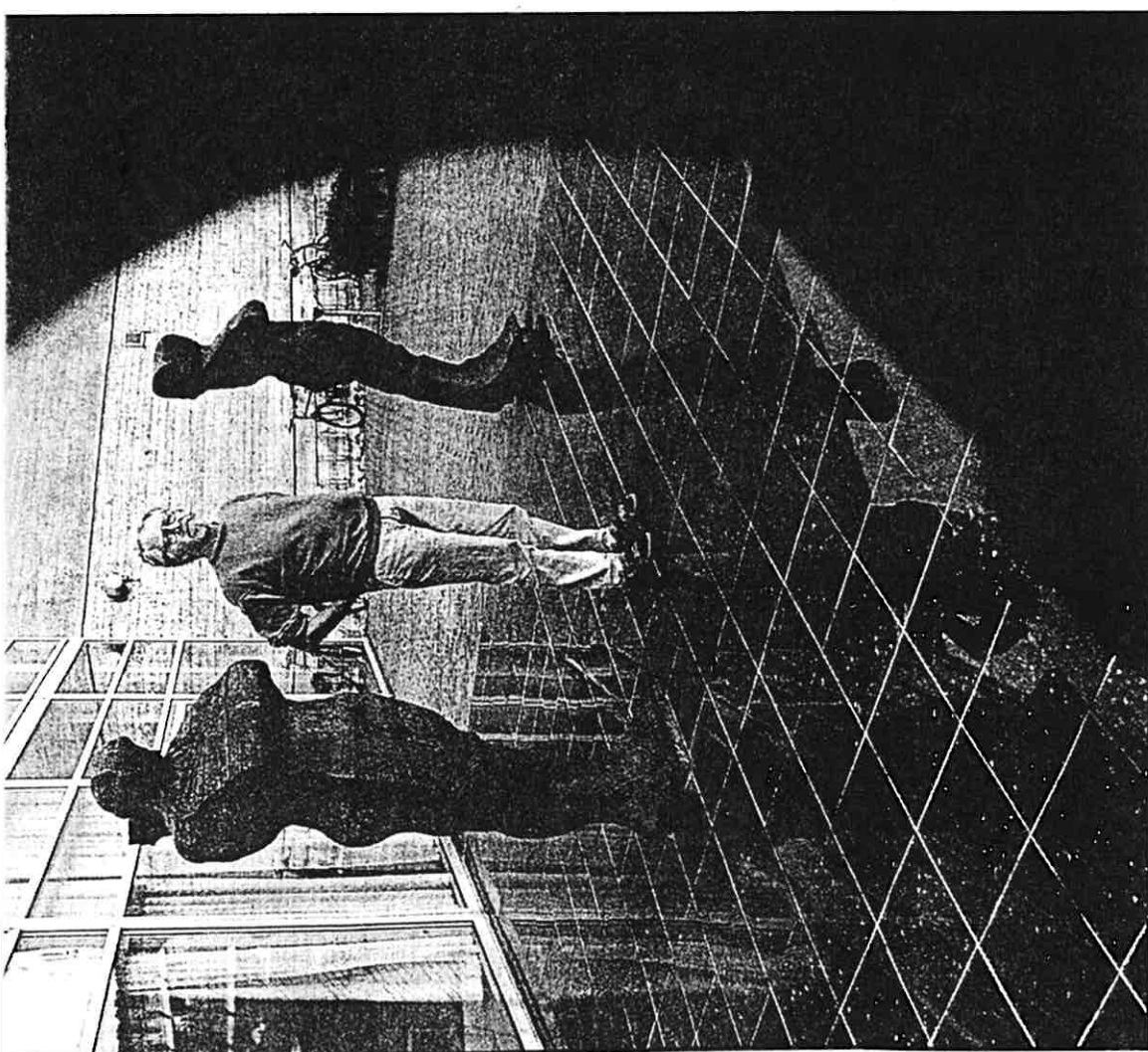
- Stavanger er den byen i landet som har endret seg mest de siste tiårene. Før oljen kom var vi en tilbakefallende, forvokst småby, sterkt påvirket av religiøsitet og normer om en restriktiv, moralsk levemåte. I dag er byen endret. Stavanger forbindes ofte med rikdom, åpenhet, internasjonalt og et yrende nattelev. Og byen har en annen type befolkning enn for 25 år siden, sier sosiologen.

- Stavanger har som andre større norske byer opplevd en generell modernisering, men endringene er tydeligst her i byen, påpeker Rosenlund. Demografisk statistikk viser at Stavanger-befolkningen har høyere, ofte teknisk-akademisk utdannelse, og tjener gjennomsnittlig best blant storbyinnbyggerne.

Men slik generell statistikk kan ikke forklare det unike ved Stavanger, mener sosiologen. Etter hans oppfatning lar de mekanismene

②
ar 2

Lennart Rosentund mener at mange i Stavanger har blitt mer kulturelle med årene.

Dobbelt så mange går på konserter

Av Kjersti Melberg

På 70-tallet gikk omtrent halvparten av innbyggerne på dans eller pub. I dag benytter ni av ti Stavanger-borgere seg av de mange restaurantene og pubene som preger bybildet. På 90-tallet deltar cirka halvparten av befolkningen på konserter arrangementer

minst en gang i året. Dette er en fordobling på 20 år. Mens en av ti gikk på symfonikonserter i 1974, er nå hver fjerde innbygger minst en gang i året å finne i lokaler hvor det fremføres klassisk musikk. Andelen som deltar på kunstutstillinger har økt fra 42 prosent i 1974 til 67 prosent i 1994. 19 prosent av innbyggerne i Sta-

De siste tyve årene har det blitt enda mer vanlig å gå på kino enn på teater. Andelen som benytter seg av kinotilbudet har gått opp fra 65 til 80 prosent, mens de teaterbesøkende utgjør en mer stabil andel på vel 40 prosent av innbyggerne. Biblioteket har fått større publikum. I 1974 hadde 27 prosent lånt bøker i løpet av de siste tolv månedene, mens andelen

hadde økt til 48 prosent av befolkningen i 1994. Idrettsarrangement har blitt mer populære. Andelen som var tilskuer det siste året økte fra 41 prosent i 1974 til 66 prosent i 1994. Den sporadiske oppslutningen om gudstjenester og religiøse møter har gått opp de siste tyve årene. Fiertallet deltar

Imidlertid i forbindelse med familiebegivenheter. Ved begynnelsen av 70-tallet var omtrent 20 prosent av innbyggerne i Stavanger registrert aktive, på 90-tallet er andelen 10 prosent. (Kilde: Prosjektet «Kulturår, kultur-møter og kulturell endring i en oljehovedstad» ved RP/HIS).

Av Kjersti Melberg

Det sier kultursosiolog Lennart Rosentund ved Høgskolen i Stavanger, som bruker sosial-strukturelle endringstrekk og teori fra den franske sosiologen Pierre Bourdieu for å forklare hva som skjedd da den tradisjonell sørvestlandsby ble truffet av internasjonale kulturtimpulser.

En moderne by

Stavanger er den byen i landet som har endret seg mest de siste ti årene. Før oljen kom var vi en tilbakegående, forvokst småby, sterkt påvirket av religiøsitet og normer om en restriktiv, moralsk levestil. I dag er byen endret. Stavanger forbindes ofte med rikdom, åpenhet, internasjonallitet og et yrende natiliv. Og byen har en annen type befolkning enn for 25 år siden, sier sosiologen.

Stavanger har som andre større norske byer opplevd en generell modernisering, men endringene er tydeligst her i byen, påpeker Rosentund. Demografisk statistikk viser at Stavanger-befolkningen har høyere, ofte teknisk-akademisk utdannelse, og tjener gjennomsnittlig best blant storbyinnbyggerne.

Men slik generell statistikk kan ikke forklare det unike ved Stavanger, mener sosiologen. Etter hans oppfatning lar de mekanismene som har endret byen seg best beskrive av Pierre Bourdieus teori om livsstiler.

Kapitalvolum

I Bourdieus tankegang har vi alle en viss mengde «kapitalvolum», som består av økonomisk og kulturell kapital.

Den økonomiske kapitalen omfatter penger, eiendom, verdigjenstander, arv etc.

Kulturell kapital inkluderer både utdannelses, såkalt kulturell kompetanse (som fortrolighet med kunst) og det å være kultivert (ha et behagelig sosialt vesen). I følge Bourdieu vil hver enkelt, avhengig av mengde økonomisk og kulturell kapital, føre en livsstil som gir føringer for hvilke og hvor mange kulturaktiviteter en deltar i, sier Rosentund.

Ved å kartlegge innbyggernes livsstiller kan en komme frem til byens «sosiale rom», som sier noe om forholdet mellom ulike grupper eller klasser av innbyggere. Ved å tolke

det «sosiale rommet» kan man si noe om byens utvikling.

Penger eller kultur?

Ved inngangen til 1970-tallet var utdannelse og økonomi, eller kulturell og økonomisk kapital to sider av samme sak i Stavanger. Hadde en god utdannelse tjente en trolig gode penger, og var ganske sikkert relativt aktiv i byens kulturliv. I dag kan utdannelse forbindes med kulturell orientering, men er nå mer adskilt fra økonomi, beskriver Rosentund.

Det vil si at en i dagens samfunn finner lærere med mer kultur enn økonomi, og ledere innen oljenæringen med mye økonomisk, men mindre kulturell kapital. Det er i dag større sannsynlighet for at du treffer læreren på kunstutstilling, under Litteraturuken eller på Mal-Jazz. For et par tiår siden ville «høykultur» vært mye tettere forbundet med høy inntekt og den rette stillingen. Kultur og økonomi har med andre ord skilt lag i Stavanger-innbyggernes livsstil på 90-tallet.

Nye eliter

Den nye strukturen i Stavanger har sammenheng med innflyttingen til byen. Det er forskjell mellom siddisene og innflyttere i grad og type kapital. Den kulturelle eliten i dagens Stavanger domineres av innbyggere som har bodd i byen en kortere tid, mens den økonomiske eliten består mer av «siddiser». For å si det i Bourdieus ord; hos siddisene er det vanligst at økonomisk kapital dominerer, mens for nykommerne står den kulturelle kapitalen sterkest. Siddisene har i følge Rosentund høyere familieinntekt og større hus enn innflytterne, men er mindre interessert i kultur og har lavere kulturell kompetanse enn innflytterne.

Men selv om det er store forskjeller mellom folk når det gjelder det kulturelle aktivitetsnivået, er utviklingen i sum positiv. Kultursosiologen konkluderer: «Som gruppe har Stavanger-befolkningen blitt mer kulturell fordi flere har mer kulturell kapital enn på 70-tallet. Utdannelsesnivået har blitt høyere, bedre kulturtilbud har gjort oss mer fortrolige med mer og mindre «høyverdig kultur», og vi har fått en rekke anledninger til å benytte oss av det kulturelle mangfoldet i byen.

Lørdag 31. august 1996

s. 1 av 1 **Kat. II**

ONS

Folk er positive til ONS

Folk flest er positive til utviklingen som har skjedd med oljenæringen. Likevel er et flertall bekymret for oljeselskaperens innflytelse.

Av Kjersti Melberg

Dette viser tall fra RF-Rogalandsforskningsprosjekt Kulturav, kulturmøter og kulturell endring i en oljeindustriestad. I en spørreundersøkelse har et representativt utvalg av befolkningen i kommunene Stavanger, Sola og Randaberg blant annet

blitt spurt om deres oppfatning av regionen i dag. Generelt sett ser folk med positive øyne på hvordan oljenæringen har påvirket området de siste tiårene.

Hele 84 prosent av befolkningen i Stavanger-området mener at oljemessen ONS har hatt en positiv betydning for distriktet. Et tilsvarende antall mener det samme om etableringen av oljebasene i Dusavik og Risavika.

På kartet

Den internasjonale oppmerksomheten som byen får gjennom ONS synes å ha hatt virkninger. Ni av ti spurte er av den oppfatning at ol-

jevirsomheten har gitt Stavanger-regionen en sentral plass på det europeiske kartet. Like mange synes at Stavanger er blitt en interessant kulturby, og at de mange restaurantene og utestedene har beriket bymiljøet vårt.

Ødelagt by

Bare et fåtall mener at de siste årenes utvikling har ødelagt byens utseende. Flertallet mener faktisk at Stavanger har greid å ta vare på det beste i byen fra tiden før oljevirsomheten. I følge de som har svart på undersøkelsen har vi all grunn til å være stolte over det vi har fått til i byen vår.

Oljenæringen har påståelig åpnet for nye utfordringer på mange områder for dem som bor i regionen. Nærmere 90 prosent i spørreundersøkelsen sier seg enige i at Stavanger-regionen byr på mange muligheter for den som har initiativ og pågangsmot.

Spesielt er de som selv jobber i oljenæringen opptatt av dette. Men til tross for den generelt positive innstillingen til mange trekk ved Stavanger-regionen i dag, uttrykker mange også en type skepsis.

Baksiden av medaljen

Hele seks av ti personer i undersøkelsen synes at olje-

selskapene har fått for stor innflytelse på utviklingen i regionen. Med oljen har også nye verdier fått innpass i regionen.

Mens nærmere 25 prosent synes det er beklagelig at kristendommen har fått mindre innflytelse, er mer enn halvparten av den oppfatning at oljevirsomheten har ført til at folk flest er blitt for opptatt av penger og materielle ting. I denne sammenheng er det også interessant at over halvparten av befolkningen i Stavangerområdet, hvor nesten hver tredje arbeidstaker arbeider i tilknytning til oljen, mener at regionen har fått en ny overklasse-oljefolk.

s0 av 2.
Kat II

Stavanger Aftenblad

INNBLIKK

Leder • Kommentar
Debatt • Brev • Kultur

Torsdag 5. september 1996

SIDE
21-32

Har vi bruk for Høyre?

- Trengs Høyre lenger i norsk politikk? Det er spørsmålet til fem ungdommer ved Høgskolen i Stavanger før partiet åpner sitt landsmøte i Alesund i morgen.

Av Anja Wendelborg
Fremo (tekst og foto)

Thorger Røer, 23 år, Hallingdal:
- Høyre har utspilt sin rolle. I dag er det minimal for- skjell mellom partiene, og Høyre har mis- tet sin po- sisjon. Partiet har ingen karismatiske le- dere lenger, den siste ledere med karisma var Syse. I dag har Ar- beiderpartiet overtatt mye av det Høyre stod for, og de har ledere med mer utstråling og større appell.

Sigmund Straand, 23 år, Telemark:
- Ja, jeg håper vi trenger Høyre. Vi trenger Høyre som det som med gode, gamle villoch. Partiet har mistet gløden med de anonyme lederne det har nå. Det trenger å få fram noe nytt, nye fanesaker.

- Hvilke saker? - Enkeltmennesket.

Høyres hinderløper

det ha seg at Høyres profil fortoner seg så diffus? - Et spørsmål av typen trettien på dusinet. Spørsmålet har mistet to viktige po- enger: Det finnes ikke noe annet parti i dag utenom Ar- beiderpartiet som samler så stor oppslutning om sin poli- tikk som Høyre. Dessuten har ingen andre hatt en så klar profil som Høyre i for ek- sempel boligskatten. Jeg ak- septerer rett og slett ikke ut- gangspunktet.

Ulikt Ap
Pettersen mener spørsmå- let er en annen side av noe han oppfatter som en annen gal påstand. At Arbeiderpar- tiet og Høyre nærmer seg hverandre.

- Det siste året har vist at det ikke er riktig. Og kom- mende høst vil ytterligere understreke det, lover han, og teiler opp. Nei til bolig- enkeltmennesker, hvilket vil bety lavere skatter. Mer pri- vate næringsvirksomhet, min- dre statlig dominans i næ- ringslivet. Jeg deler slett ikke oppfatningen at Høyre ligner Ap.

Sp-mare
- Er det ikke slik at du og Høyre venter mer på Senter- partiets tilbakegang, og glemmer å jobbe med Høyres egen-profil? - Nei, vi sitter ikke og ven- ter på Senterpartiets tilba- kegang. Dette er ikke et spørsmål av Gallupmessig art, men av politisk art, der Senterpartiet har gjort et krumprings hoppet over Ar- beiderpartiet, og landet lenger ute til venstre. Forhol- det er imidlertid at den før- ste store tvekampen først kan skje ved valget i 1997. - Er ikke din skepsis til Senterpartiet egentlig knyttet til det faktum at Senter-

Av Torbjørn Kindingstad og Kåre Eikeland (tegning)

- En Høyre-velger er en som ser muligheten. Det er en «can do»-type som vil ha handleri- het til å ta de valg han ønsker, og til å skape det han vil skape.

Det blir en «han»-når Høyre- leder Jan Petersen blir bedt om å gi en beskrivelse av en typisk Høyre-velger. Men han er rask med å peke på at kjønnsbalan- sen er god i aldersgruppen un- der 59 år, mens mennene domi- nerer noe sterkere i de eldre årsklasser.

Til helgen skal han samle sine fremste tillitsmenn og kvinner fra hele landet. Sam- men skal landsmøtet stramme opp Høyres politikk, og be- lege seg på å møte velgerne. Finne Høyre-velgere. Og det er ikke lett i disse tider.

Kjenner Høyre
- Folk flest kjenner nok igjen vår beskrivelse av den typiske Høyre-velger. Bildet av oss fra 20-30 år tilbake er borte. Er det noe som henger igjen etter høyrebølgen, må det være at vi er et parti med potensiale for å nå inn i store velgergrupper, hevder Jan Petersen selv.

To viktige behov mener Pettersen at norske velgere har: Å kunne ta sine egne valg og sitt ansvar på den ene siden, og likevel oppleve full trygghet for seg og sine. - Men det er ikke slik at det finnes en type Høyre-vel- ger og at alle er like. Vi snak- ker om et mangfold og en mangesidighet som nødven- digvis må eksistere når vi lei- der opp flere hundre tusen mennesker, sier partiledere- ren. Han avskyr spørsmålet som følger: - Hvordan kan

Bøkene er våre beste venner. selv når vi ven- der dem ryggen
Georg Brandes

FAKTA

- Høyre ble stiftet i 1884, med Emil Stang som første formann.
- Gjennom landets politiske historie har Høyre stått for en konsen- vativ politisk grunnholdning.
- Borgerlig samarbeid som alternativ til sosialisme har vært et viktig mål for Høyre.
- Oppslutningen om Høyre har variert betraktelig. Spøringsvalget i 1981 er etterkrigsårets beste for partiet, med 31,7 prosent av stemmene. Det tilsvarende resultatet i 1993 var 17,0 prosent, den dårligste oppslutningen siden 1945.
- Målt i oppslutning ved valg er Høyre fremdeles landets nest stør- ste parti. I dag kommer 28 av 165 stortingsrepresentanter fra Høy- re.

partiet er større enn Høyre, og at du nekter å samarbeide med dem, før styrkeforholdet er snudd?

- Vi har i dag en uykkelig politisk situasjon, som vi må leve med til valget neste år. At vi er det tredje største partiet er ikke det ubehage- lige i denne situasjonen. Jeg vil advare mot alle spekula- sjoner som tar utgangspunkt i 1993-valget. Det begynner å bli historie.

Statsminister?
- Har du egentlig noen personlig ærgjerrighet i så måte, preger det deg at du jobber for å bli statsminis- ter?

- Vi skal nå målet vårt, og jo forttere jo bedre. Personlig er jeg parat til å stå et langt løp for partiet, og har ambi- sjoner på partiets vegne.

- Men må ikke en politiker også ha personlige ambisjo- ner, og markere et personlig mål om å bli statsminister?

- Det er forsvårdt det jeg sier, men du gir meg et problem. Partiet har formelt ikke pekt ut noen statsministerkandidat. Jeg vet hva jeg vil, og hva partiet vil, og det svarer jeg på.

Jeg leder partiet og stor- tingsgruppen. Statsminis- terspørsmålet løser vi ikke slik Senterpartiet gjorde det, noe som da også fikk særde- les dårlig for dem. Vi skal vite å bringe saken på plass når det er aktuelt.

Samarbeid
- Vil hasten eller våren være en god tid for å snekre en felles politisk plattform med sikte på framtidig regje- ringsdannelse?

- Vi vil gjerne bidra til det.

Negativt
Jan Petersen blir en smule opprett. Han synes tonen i spørsmålene er negativ, og det kjennetegner de fleste spørsmål han får fra journa- lister.

- Jeg undrer meg over at vi hele tiden får spørsmål med negative innfallsvinkler. For oss gjelder det å slå fast at alle målinger holder oss som det nest største partiet i Norge.

- Hva tror du er grunnen til at spørsmålene blir det du kaller negative?

- Jeg vil ikke spekulere i det. Jeg registrerer bare at slik faller spørsmålene. Vi blir trolig sammenlignet med toppen vi nådde i 1980-årene, mens vi heller vil bli sam- menlignet med andre parti- er.

Statistikk

2 av 2

må mer i fokus, frihet for individet og skattelette. Partiet må ha klare standpunkt, ikke være så vinglete. Jeg har vært høyremann, men nå er jeg til venstre.

Janicke Johnsen, 26 år, Trondheim:

Høyre trengs. Jeg er enig med alle andre. Det er jo for mye av det parti- et står for, men jeg vet ikke om jeg ville stemt Høyre eller Arbeiderpartiet nå. Det er jo for skjellig, og jeg liker noe fra begge partier. Jeg går på Hotellnøyko- gen, og i vår næring er det naturlig å holde på Høyre.

Wenche Handegard, 30 år, Stavanger:

- Vi trenger de partiene som Høyre er, men ikke Høyre som det er i dag. Det vi trenger er opposisjon til Arbeiderpartiet, og der tror ikke Høyre å snakke. De eneste som gjør det er SV. Høyre mangler et ansikt utad. Jon G. Bernander kunne vært en god leder, men han forsvant. Partiene er for dårlig ledet.

Tormod Nybru, 21 år, Sandnes:

- Høyre har en funksjon som burde mer enn de konservative holdningene. Det er jo det eneste «skikkelige» partiet til høyre for sentrum. Arbeiderpartiet trenger opposisjon, og Høyre er jo et tradisjonsrikt parti som det nest eldste i Norge. Derfor trenger vi Høyre, men jeg kommer ikke til å stemme på det.

Parti for unge materialister

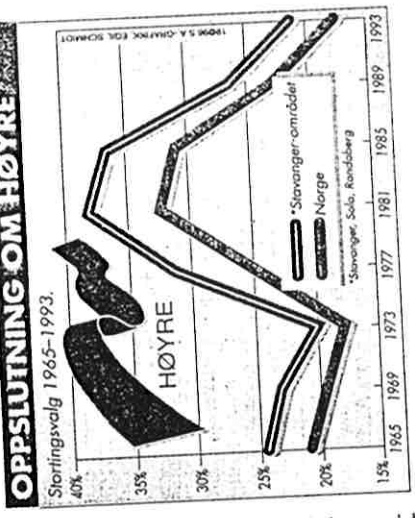
er tradisjonelt knyttet til økonomiske motsetninger i det norske samfunnet. Opprinnelig har konflikten på arbeidsmarkedet, hvor Høyre forsvarte arbeidsgverne, og Høyre en kjernesak for partiet. Sosialøkonomiske kjennetegn som klassetilhørighet, synet på økonomisk utjevning samt motsetningen mellom statlig styring og privat virksomhet er mye brukt for å forklare stemmegivning på Høyre.

Men i valgforståelsen er det blitt fremholdt at slike faktorer med tiden har mistet mye av sin betydning i forbindelse med valg. Ved å inkludere disse tradisjonelle forklaringsene med nyere saker og stridsoppsmål, kan en se hva som trekker stemmer til Høyre i dag. Dette er gjort i Rogalandsforskningsrapport. «Fra bedehus til plattform».

De som stemmer på partiet plasserer seg selv til det politiske høyre, og kommer gjerne fra middelklassen. Høyre-velgere er positivt til påstander som «Her i Norge er vi kommet så langt i å redusere økonomiske forskjeller som det er ønskelig å ha», «for å oppmuntre innsatsviljen til den enkelte, bør vi godta større lønnsforskjeller enn i dag», og «vi bør redusere den statlige kontrollen av de som stemmer på partiet et sier seg enige i at innvandring utgjør en alvorlig trussel mot vår egenhet».

Moderne og unge Moralsk-religiøse holdninger, som tradisjonelt har stått sterkt i Stavanger-regionen, preger ikke dagens Høyre-velgere. Partiet har svak oppslutning blant religiøse, avholdsfolk og abortmotstandere. At velgerne innehar slike «moderne» holdninger, har faktisk stor betydning for om en stemmer på Høyre eller ei.

Partiet appellerer videre til yngre velgere og til de med høy inntekt. Dette har devis sammenheng med at tilknytning til oljesektoren indikerer høy sympati for Høyre i Stavanger-regionen. Generelt sett har de som jobber i tilknytning til oljenæringen, et spesielt de offshore-arbeidere, stor sans for partiene til høyre i norsk politikk.

Storingsvalg 1965-1993. 40% HØYRE

Torsd. fred. lørd.

Marinert Nakke- KOTTEL 49 Pr. kg	Tydelige BIA 90 PLOMMER 19 Pr. kg
Henselt BIFF 69 Pr. kg	Piske TYTTE- BÆR 19 Pr. kg
Ferske REKER 69 (langstribet) Pr. kg	Kjøtt private husholdninger 3 Mar. 5 kg pr. husb.
Fyll KRABBE 19 120 g	FARRIS 9
	1.51
	KREM 9

Helgo Matsentel
MARIERO - Tlf. 51 58 84 99

Posten Ekspres
-brev opp til 1 kg.
Raskt og sikkert fra dør til dør.

posten

SISTE 3 DAGER AV SALGET

Alt til badet!

Apent hver dag til 19 (14)

Bad & Interiør a.s.

Huset Vårt, Sandnes. Tlf. 51 62 38 04

Vi betaler for tips og bilder som brukes

s. 1 av 2

Kat Jagland sitt Norge

Oslo-dominansen i den nye regjeringa Jagland vekker uro i Ap-krinsar i Rogaland. 32 av 63 i den nye politiske leinga er frå Oslo-området, og bare tre av 63 er nei-folk.

Av Rune Nedrebø

Distriktspolitikken kan bli eit smertebarn også for den nye Jagland-regjeringa. Spørsmålet er om Jagland har eit ess i ermet når han i morgon åpner landsmøtet.

Sølvi Ona Gjul frå Rennesøy er medlem av programkomiteen i Arbeiderpartiet, er bekymra for samansetjinga av den nye regjeringa. Det gjeld både den geografiske fordelinga og mangelen på nei-folk.

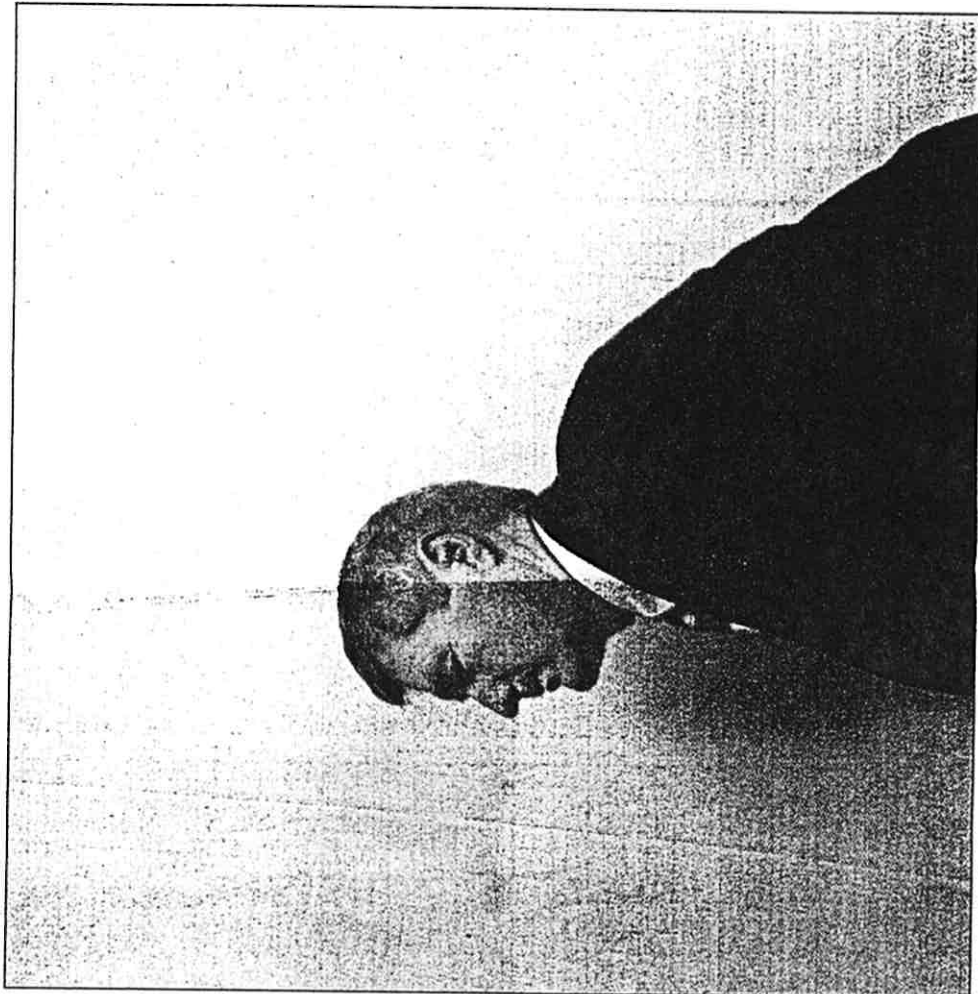
«Eg trur me kunna fått ein større breidde i den politiske diskusjonen om samansetjinga hadde vore annleis. Dersom for mange er for samde om for mykje kan det bli ein lite dønnamnk

Sølvi Ona Gjul frå Rennesøy er kritisk til samansetjinga av Regjeringa.

Dag Terje Andersen, den nye landbruksministeren.

Statsminister Torbjørn Jagland må tåle kritikk frå distrikta for samansetjinga av Regjeringa.

tenkjer så defensivt. Arbeiderpartiet må unnsøtt markera seg distriktspolitisk i høve til Senterpartiet. Eg håpar folk dømmer reefer.

«Vil det betra Ap sin situasjon i distrikta?»
«Det kjem an på folk som Dag Terje Andersen, den nye landbruksministeren.

Det kan også tenkjast at regjeringa no blir tvunga til å føre ein meir distriktsvenleg politikk, for ikkje å bli oppfatta som eit «Oslo-regime».

Vi bryr oss om håret ditt!

SISTEM
PROFESSIONAL

Hinnakrossen - Tlf. 51 88 15 62 - Havanna Senter - Tlf. 51 62 05 75
Tvedt Senter - Tlf. 51 80 14 04

JAGLAND-REGJERINGA

Kor bur den politiske leinga - skotsrådene, statssekretarane, rådgjevarane

Oslo-gryta

Andre delar av landet

31

32

Kva meiner dei om EU?

FOR EU 60
MOT EU 3

3

Barn- og familierminister
Synne Brundtland, Engerød

Kirke-, undervisnings- og forskningsminister
Røed Sævi, Flore

Kommunalminister:
Kjell Opseth, Førde

Nærings- og handelsminister:
Grete Knudsen, Bergen

Landbruksminister:
Dag Terje Andersen, Skjeie

Forsvarsminister:
Jørgen Koza, Hovden

Statsminister:
Torbjørn Jagland, Lier

Sanferdselsminister:
Sivul Barbo, Oslo

Kulturminister:
Lund Bjerkedal, Oslo

Offe- og energiminister:
Grete Faremo, Oslo

Miljøverminister:
Torbjørn Berntsen, Oslo

Planleggingsminister:
Terje Rød-Larsen, Oslo

Finansminister:
Jens Stoltenberg, Oslo

Sosialminister:
Håll Marte Suberg, Haugesund

Fiskeriminister:
Karl Erik Schjøtt-Pedersen, Volda

Splittet partikultur i Ap

Partirådslaget under er dermot stort når det gjelder utnevnelsen av statsråder og statssekretærer, sier kontrakt mellom is- og nei-

Kjersti Melberg

«Men rommet for debatt

Splittet partikultur i Ap

er dermed stort når det gjelder utnevnelsen av statsråder og statssekretærer, sier Skjele. Jagland vasste lenge at han skulle bli regjerings-sjef, og brukte lang tid på å legge personkabal. Men ble det endringer i partikul-turen?

- På mange måter vender partiet nemlig igjen en leder som er godt forankret i parti-organisasjonen, mens Gro Harlem Brundtland stod sterkt i opinionen. Selv om hun tidvis ble utsatt for sterk kritikk, var lederskapet in-ternt i partiet uten åpen kon-kurransé så lenge hun selv ønsket det.

- Torbjørn Jagland er i en ny situasjon. Ikke siden Einar Gerhardsen har en partisekretær oppnådd begge parti-ets toppposisjoner.

- Partirådslaget under EU-striden, hvor det ble inn-gått formalisert uenighets-kontrakt mellom ja- og nei-siden, er tydelig. Og Torbjørn Jagland, beskrevet, som pragmatisk kompromiss-ma-ker, føyer seg fint inn i denne kulturen. Når det dermed gjelder det politiske leder-skapet, fremstår det som udsiktabelt i Arbeiderparti-et, i følge Skjele.

- Da er partiet på nytt for-ankret i en organisasjon med klarere autoritativt enn de-mokratisk trekk. Arbeider-partiets lederskap tiltrer ved akklamasjon, og fratrer ved abdikasjon, sier Skjele. I følge henne innebærer dette at val-gene til toppposisjonene i Ap skjer bak lukkede dører, og at toeransen for flydannelser på ledelsesnivå fortsatt er be-stendig nye enkeltsaker de-bat-teres, i dag hersker innad i Ap.

- Mens rommet for debat-om politisk substans er utvi- det i Arbeiderpartiet, er rom-met for debatt om politisk le- derskap innsnevret. Den nye statsministeren føyer seg inn i rekken av «naturlig utvalgte» etterfølgere i Ap-veldet.

Det sier forsker Hege Skjele ved Universitetet i Oslo. Hun mener at Arbeiderpartiets va- rige maktutøvelse skaper en- vrig interesse for partiets in- terne styringsprinsipper.

- Den gamle partikulturen med bastante krav om enhet- lig opptræden og full oppslut- ning om vedtatte standpunk- ter blant partimedlemmene er et dønnittiv tilbakelagt sta- dum, sier Skjele. Hun mener at «toleranssekuler», hvor stadig nye enkeltsaker de-bat-teres, i dag hersker innad i Ap.

Det kan også tenkjast at regjeringa no blir tvinga til å føre ein mer distriksvenleg politikk, for ikkje å bli opp-fatta som eit «Oslo-regime», meiner Rommetveit.

Rommetveit, trur heller ikkje på noko distriktsoopp-rør på grunn av den geogra-fiske samansetjinga.

- Eg trur folk vil gi regje- ringa ein sjans til å visa kva den er god for. Arbeiderpar-tiet er dessutan eit displi- nert parti som er dyktig til å halde trossene samla. Ei slik misnøye vil heller byggja seg opp over tid.

- Kva følger vil deifra for -Arbeiderpartiet har hatt store vanskar i Utkanti-Nor- ge, det er difor overraskan- de at Regjeringa har fått den profilen den har fått, seier Rommetveit.

- Vil det betra Ap sin situ- asjon i distrikta? - Det kjem an på folk som Dag Terje Andersen, den nye landbruksministeren. Eg har tru på både han og Jagland kan få til ein dialog, men det er det praktis- ke politikken som vil avgje- ra, seier Ravndal.

Gisselfunksjon
Forskar Hilmar Rommet- veit tykkjer rekrutterings- grunnlaget for den nye re- gjeringa verkar noko sne- vert.

- Perspektiva på politik- ken kunne blitt annleis med ei anna samansetjing. Men regjeringa er likevel eit kol- legium, som skal føra ein po- litikk for heile landet. Det er difor ikkje sikkert at det be- tyr så mykje for distrikta å bli betre representert i re- gjeringa, tvert om kan det ha ein gisselfunksjon.

- Det er «underleg» at Jagland ikkje har fått med seg fleire utanfor det sentra- le austlandsområdet. Men eg går ut frå at Regjeringa vil føra ein politikk for heile landet, og ikkje berre for Oslo-gryta, seier Fjellheim.

- Regjeringa har heller ik- kje mange net-folk? - Det hoppar eg ikkje i ta- ket over. Eg har den tiltru til Jagland at han vil resprog- ra folkviljen. I programfor- slaget til landsmøtet står det også at det ikkje er aktu- elt å ta opp EU-spørsmålet igjen i kommande programpe- riode, seier Fjellheim.

Henrik Ravndal legg meir vekt på at Jagland har fått med seg gode folk, enn kva del av landet dei kjem fra.

Ny blomsterbutikk
Åpningen ble en kjempesuksess - aldri har så mange kjøpt buketter og stueplanter så rimelig, og vi fortsetter!

Roser 24⁵⁰
7 stk. (35 cm)

Gladiolus 34⁵⁰
10 stk.

Grennelikker 19⁵⁰
10 stk.

Alpefioler 29⁵⁰

Grynne planter 59⁰⁰
100 cm høyde

BLOMSTERMARKEDET
Ved ÅKA - Vikersund Sandnes
Åpent 10-20 (17)

Nei-uro
- Et drivande politisk leiling kjem meir an på kven som er med enn kor dei kjem i frå. Eg er meir be- kjymra for at det er så få nei-folk i Jagland og i dei andre partia som vil seg med seg nyansar i debatten som vil vera viktige for tunge vegval. Arbeiderpartiet må gjera i tida framover, til dømes når det gjeld fordelingspolitikk og internasjonal politikk.

Eg likar heller ikkje at leinga i Arbeiderpartiet blir så tappa for sentrale perso- nar til fordel for Regjeringa, all den tid det er partiet som skal staka ut den politiske kursen. Det trengst tyngde i partileinga utanfor Regje- ringa for å ha et god hand på roret, seier ho.

Ona Gjul ser likevel ikkje for seg noko distriktspoli- tisk opprør på landsmøtet i Kvålvatnet av det som har skjedd.

- Det blir nok nokre kjenslefulle innlegg, men eg trur dei fleste tenkjer vidare enn geograf. Når det gjeld regjeringa.

- Nå blir det vel ekstra om å gjera for Jagland å visa i praktisk politikk at han ik- kje leiar eit «Oslo-regime»? - Eg trur ikkje Jagland

LANDSMØTET I ARBEIDERPARTIET
■ Det norske Arbeiderparti ble sluttet i 1987. Da het det at «Arbeiderpartiet kjemper for like rettigheter og like plikter for alle uten hensyn til kjønn, og for opphevelse av all klasseforskjell».

■ Arbeiderpartiets politiske gjennombrudd kom med stortingsvalget i 1903, da partiet fikk fire representan- ter. Fra 1945 til 1961 hadde Ap rent flertall i Stortinget.

■ I løpet av den siste 20-års- perioden har den samlede velgeroppslutningen om Ap gått noe ned, fra 43,3 pro- sent i 1965 til 36,9 prosent i 1993.

■ Arbeiderpartiet har i samme periode stått klart svakere i Rogaland enn på landsba- sis, og også her har oppslut- ningen gått ned fra 32,6 pro- sent i 1965 til 29,3 prosent i 1993.

I perioden 7. til 10. novem- ber avholdt Arbeiderpartiet sitt 56. ordinære landsmøte i Folkets Hus, Oslo. Her skal partiets nye prinsippprogram vedtas.

■ Flere politikkområder blir aktuelle under landsmøtet. Med Anne Holt som ny jus- tisminister knyttes det stor spennning til utformingen av innvandrings- og flyktninge- politikken.

■ Distriktspolitikk, hvor pro- grammet signaliserer mer statlig kapital til distriktene, samt miljø- og energipoli- tikk, hvor etableringen av gasskraftverk skapte dis- sens i program-komiteen, blir andre viktige debatt-

temaer.

■ Det er viktig å se på de nye utfordringene som vil komme for det nye regjeringsslaget.

■ Det er viktig å se på de nye utfordringene som vil komme for det nye regjeringsslaget.

■ Det er viktig å se på de nye utfordringene som vil komme for det nye regjeringsslaget.

■ Det er viktig å se på de nye utfordringene som vil komme for det nye regjeringsslaget.

■ Det er viktig å se på de nye utfordringene som vil komme for det nye regjeringsslaget.

En stille revolusjon

Årets Bilnyhet!
Nå er en av Norges største bilsuksesser gjennom tidene blitt enda bedre

Det engelske magasinet Autocar har allerede utropt nye Mondeo til verdens beste familiebil!

Pris fra kr 209 000,-*

Husk langåpent og vintersjekk i neste uke.

Brødrene Kvernland as
Kvernlandsgata 10, 0415 Oslo
Tlf: 02 51 80 00

1

s. 1 av 1

Kat III

3/10-96

Forskningspris til skoleklasse

Av Kjersti Melberg

Det finnes tydelig rom for forskning også i den videregående skolen. I anledning forsknings-dagene er en gruppe unge og nysgjerrige tildelt pris for sin innsats.

- Tildelingen gjør at vi føler å ha oppnådd noe gjennom lang tids arbeid, sier de fire elevene som mottok pris på vegne av klassen fra Sandnes videregående skole.

Påskjønnelsen på 5000 kroner ble overrakt av banksjef Tor Egl Lie i Fokus Rogalandsbanken i går. Elevene selv mener at prisutdelingen virker som en gulrot for å legge mye arbeid ned i et emne over lang tid. Over flere måneder har de sammen med resten av klassen ved samfunnsfaglinjen sett nærmere på det lokale miljøet.

- Vi var opptatt av å vise ul-

ke sider i miljøbegrepet, ikke bare det ytre miljøvernet, sier Tone Thomsen. Både mobbing, trivsel og pillemisbruk har vært tema i prosjektet vårt, som er del av Nordisk Miljørådets miljøundervisningsprogram og prosjektet Sandnes Sunn By.

Selv mener elevene at deltakelse på prosjektet vekket nysgjerrigheten til å stille kritiske spørsmål og til å gå løs på de ulike forskeroppgavene. Gjennom prosjektperioden har de lært å gå løs på ulike problem-

stillinger med nye arbeidsmetoder.

- Undervels i prosjektet fikk vi erfare problemer som forskerne ofte står overfor, sier Helene Torstensen. Sammen med blant annet Kjetil Eide har hun sett nærmere på illeggal omsetning av legemidler.

- Møtet med en som ulovlig omsetter rusmidler var sterkt, sier de to. Og vi innså tidlig hvor viktig det er å bruke slike informanter i forskning.

De synes det har vært spennende å få samarbeide med

forskere i regionen. Disse har viledet og gitt ros og ris iverdels i prosjektet.

Tone Thomsen og Beate Oftedal synes det mest spennende var å jobbe «i feiten». Deres gruppe fokuserte på mobbing i barneskolen, og var selv inne i skoleklasser og snakket med elever, holdt foredrag og gjennomførte aksjoner.

- Det var utrolig gøy å bruke det vi hadde lest i faglitteraturen til å sette søkelys på mobbingproblemet i de klassene vi besøkte, sier de.

Bli medeier i Co Comm... Mia...

POLITIKK

sDavid. Kat. III

Lørdag 7. september 1996

Nesten uendret gallup

Det siste halvåret har det bare skjedd små forskyvninger i partiernes styrkeforhold i Rogaland. Men det tegner til kamp om andreplassen etter Ap fram mot stortingsvalget neste høst.

Av Kjersti Melberg og Tom Hetland

stemte Høyre ved fylkestingsvalget i 1995. Sammenlignet med forrige stortingsvalg har Ap i dag litt mindre oppslutning blant Rogalandsvelgerne. Men med forbehold om at partiet klarer å vinne tilbake sine passive velgere, og som nå fortsetter å sanke hver tiende stemme fra tidligere Høyre- og SV-velgere, kan det virke som Venen opp til mandaterobring er imidlertid svært lang.

På høyresiden fortsetter kampen mellom Høyre og Fremskrittspartiet. Begge har en liten framgang, og bare ett prosentpoeng skiller dem. Skjellen mellom de to partiene ved siste stortingsvalg vel 8 og ved fylkestingsvalget i fjor vel 6 prosentpoeng.

Dersom det hadde vært stortingsvalg i dag ville Frp fått en fordeling i arkall stemmer her i fylket, og gått opp fra ett til to mandater på regjalingssiden. De nye stemmene henter partiet hovedsakelig fra hjemmesittende og Arbeiderpartiet, samt fra Høyre, Senterpartiet og Arbeiderpartiet.

Selv om Høyre har en mindre tilbakegang i forhold til fylkestingsvalget i fjor, kan partiet sannsynligvis være ganske fornøyd med denne gallupen. Det har vært mye turbulens rundt Høyre i det

Venstre-velgerne og et visst frafall til Ap og SV.

Velgere på vandring
Resultatene fra partibarometeret er en ny bekreftelse på den ustabile situasjonen i norsk politikk for tiden. Store deler av velgermassen bytter stemmeseddel fra valg til valg, og i mellomtiden er det mange som ikke vet hva de vil stemme.

I Aftenbladets måling har partiene i snitt mistet omtrent hver femte velger til -vet ikke-gruppen- siden fylkestingsvalget. De partiene som fram mot stortingsvalget, klarer å kjøre fram saker som får sympatisørenne ned fra gjerdet, vil være sikret et godt resultat.

Ut fra gallupen ville rogalandsbenken fått denne sammensetningen av de ti faste mandatene: Ap 3, H 2, Frp 2 (+1), KrF 2, Sp 1 (-1).

Tendensen er i grove trekk de samme på parallelle galluper for Bergens Tidende i Hordaland og Sogn og Fjordane og for Adresseavisen i Trøndelag. Langs hele kysten har Ap klar framgang i forhold til fylkestingsvalget. Sp går tilbake også i Hordaland og Sogn og Fjordane, men holder stillingen i Trøndelag. Det sliter til gjengjeld Høyre tungt.

sagt som vanlig på 14 prosent. Partiet er stabilisert selv, og bakgrunnsfallene forteller om svært liten bevegelse i velgermassen. Hadde dette blitt valgresultatet, ville KrF ha sikret sine to mandater i Rogaland.

Frp-vekst
På høyresiden fortsetter kampen mellom Høyre og Fremskrittspartiet. Begge har en liten framgang, og bare ett prosentpoeng skiller dem.

Til sammenligning var forskjellen mellom de to partiene ved siste stortingsvalg vel 8 og ved fylkestingsvalget i fjor vel 6 prosentpoeng.

Dersom det hadde vært stortingsvalg i dag ville Frp fått en fordeling i arkall stemmer her i fylket, og gått opp fra ett til to mandater på regjalingssiden. De nye stemmene henter partiet hovedsakelig fra hjemmesittende og Arbeiderpartiet, samt fra Høyre, Senterpartiet og Arbeiderpartiet.

Selv om Høyre har en mindre tilbakegang i forhold til fylkestingsvalget i fjor, kan partiet sannsynligvis være ganske fornøyd med denne gallupen. Det har vært mye turbulens rundt Høyre i det

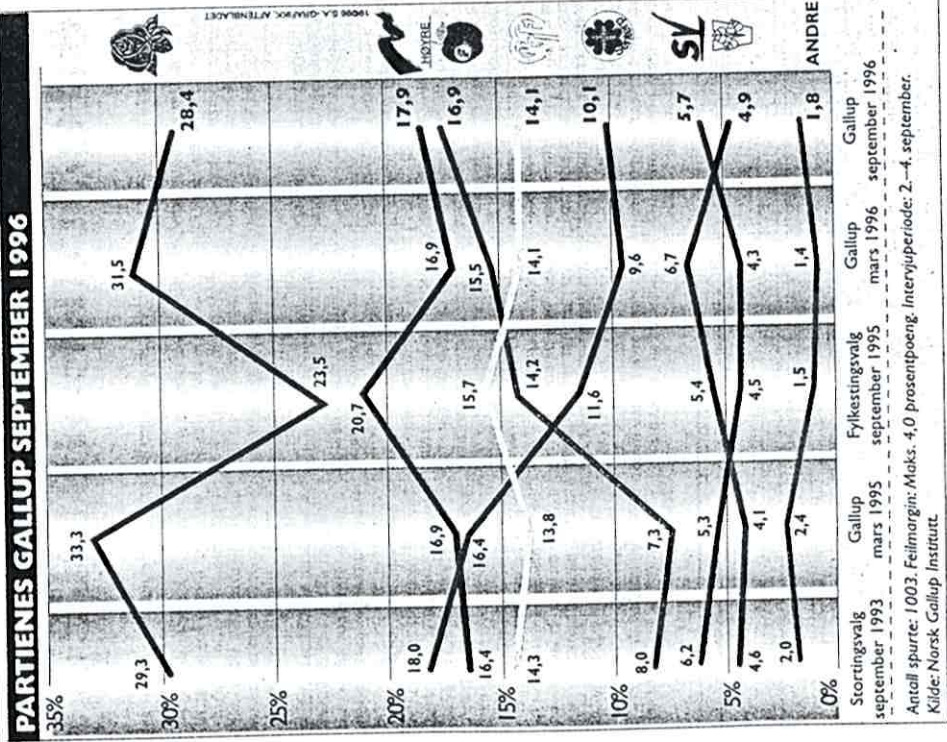
SV-lysning
SV får en liten oppmuntring etter nye motgang i det siste. Ellef Meland kom inn på utjevningssmandat sist. Dersom han velger å stille opp på ny, vil han med 5,7 prosent ligge godt an til utjevningssmandat igjen. Faktisk mangler det ikke mer enn 1700 stemmer på at SV får fast plass igjen på rogalandsbenken. Det ville i så fall gått ut over KrFs andremandat.

For Venstre viser barometeret derimot at veien fra Egerstund til Stortinget på langt nær er ferdig asfaltert. Gunnar Kvassheim var inne på den forrige gallupen, men har ramlet ut igjen nå. Bakgrunnsstatistikk viser at det har vært mye ganske stor usikkerhet blant

Kamp om andreplassen
Senterpartiet ble nest største parti i Rogaland i 1993, og ble også nest størst på Stortinget i antall mandater, om enn ikke i stemmetall på landsbasis. I denne stortingsvalgperioden har Sp tatt mål av seg til å være et selvstendig alternativ til Arbeiderpartiet.

Det kan bli hardt å forsvare den posisjonen. På det ferske partibarometeret får Sp bare rundt 10 prosent av stemmene i Rogaland, en tilbakegang på 8 prosentpoeng fra forrige stortingsvalg. Det betyr at partiet vil miste det ene av de to mandatene fra Rogaland i Sentrumskameraten i Kristelig Folkeparti lander nær

Ap irute?
Siden fylkestingsvalget for ett år siden har Arbeiderpartiet blitt bitt fem prosentpoeng større i Rogaland. Dette er likevel en tilbakegang på over tre prosentpoeng fra målingen i mars i år. De fleste av disse stemmene har Ap mistet til -vet ikke-gruppen, mens de blant annet har klart å til- trekke seg en del velgere som

Antall spurte: 1003. Feilmargin: Maks. 4,0 prosentpoeng. Intervjuperiode: 2.-4. september. Kilde: Norsk Gallup Institutt.

s2aw2

Partiene i takt med velgerne om oljeutvinnningen

Av Kjersti Melberg

Høyre-folk i Rogaland følger Gunnar Fatland, ikke Per-Kristian Foss, i spørsmålet om tempoet i oljeutvinnningen. De vil ha høy utvinning. Generelt går partiene og velgerne i god takt i dette spørsmålet.

Et flertall på 54 prosent av velgerne i Rogaland vil beholde dagens tempo i oljeutvinnningen. Dette viser ferske resultater fra en opinionismåling som Norsk Gallup Institutt har gjort for Aftenbladet. Men mens bare et fåtall vil øke tempoet på utvinnningen, synes nærmere en tredjedel av rogalendingene at tempoet bør reduseres.

V, SV og Sp vil bremse

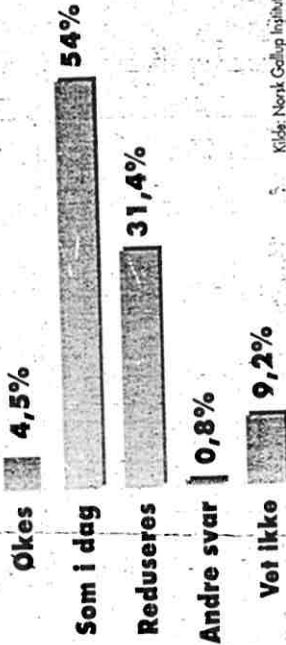
Det er ikke uventet at V, Sp og SV sine velgere som i høyest grad er positive til en reduksjon i utvinnings tempoet. I Venstre har 62 prosent

dette synet, i SV 58 prosent og i Sp 50 prosent. Disse partiene har også vist klare standpunkt i saken. Venstre sier de vil redusere oljeutvinnings takt for å gjøre landet mindre avhengige av oljen, mens SV har signalisert en lignende innstilling i saken.

Sp skriver i det nye programutkastet at partiet vil gå inn for å utsette den 16. konsesjonsrunden, og også sluttet til nye utbygginger av oljefelt i neste stortingsperiode.

Opinionismålingen viser videre at KrFs velgere har delte oppfatninger om saken. 43 prosent vil beholde og 36 prosent vil redusere tempoet, i praksis er altså de to gruppene omtrent like store. KrFs politiske linje er ikke å kutte i dagens produksjonsnivå, men å holde igjen på utbygging av nye felt og tildekkning av konsesjoner. Det kan

Synes du tempoet i olje-utvinnningen bør økes, bør det være som i dag, eller mener du tempoet bør reduseres?

Kilde: Norsk Gallup Institutt

Og det er det siste synet som stemmer overens med velgerne røst. I meningsmålingen fra Norsk Gallup Institutt viser nemlig Høyre-velgerne i Rogaland seg som de mest positive blant allevelgergruppene til fortsatt høy eller til og med økt oljeutvinnings takt.

Men Arbeiderparti-velgerne er praktisk talt på linje med høyrefolk. I disse to partiene sier om lag to tredjedeler ja til dagens tempo, og nærmere 5 prosent vil øke det. Fremskrittspartiet hører også med til «vekstalliansen». Blant Hagens velgere vil 57 prosent fortsette dagens utvinnings takt, 10 prosent vil sette opp farten.

Målingen er utført på telefon i dagene 2.-4. september. 1003 personer på 17 år og oppover er spurt.

være et standpunkt som de fleste velgerne kan godta.

Vekstalliansen

I oljeutvinnings saken viser Høyres velgere sin vekstorientering. Men saken har i det siste vekket stor intern uenighet i Høyre etter utspillet fra Per-Kristian Foss, som tok til orde for redusert utbyggingstempo for å stikke kjepper i hjulene for Arbeiderpartiets planer om å bruke oljefondet til statlige oppkjøp i norsk næringsliv.

Til en viss grad kan han finne støtte i egne partikretser, mens andre krefter i partiet signaliserer ønske om fortsatt høy takt på utvinnning og leteaktiviteter. Partiets energipolitiske talsmann, Gunnar Fatland, er den klarste talsmann for denne holdningen.

FAKTA

- Ledelse, organisasjon og styring (LOS) ble utpekt av Regjeringen som ett av åtte hovedområder innen norsk forskning for perioden 1987-1996.
- De siste ti årene har det vært utført LOS-forskning ved ulike norske forskningsinstitusjoner, samt LOS-senteret i Bergen.
- Tema for LOS-forskning har blant annet vært ressursbruk i offentlig sektor, næringspolitikk, demokrati og samfunnsutvikling, ledelse og medvirkning.
- I dagene 31. oktober til 2. november ble en konferanse arrangert for å markere avslutningen av LOS-programmet. En rekke forskere, politikere og samfunnsdebattanter deltok.

Professor Lawrence Rose (til høyre), her sammen med professor Harald Baldersheim, mener at det tross alt er liv i det norske lokaldemokratiet (Foto: Odd Letnes).

Forskning avliver myte om et demokrati i krise

s. 10 av 1
Kat III

Valgdeltakelsen er fallende. Det er høy gjennomtrekk i kommune-styrene. Men er lokaldemokratiet i krise? Nei, viser ny forskning.

Av Kjersti Melberg

OSLO: - Er norske innbyggere interessert i lokalpolitikk? Ja. Har Norge verdensrekord i lokalisme? Ja, bekreftet professor Lawrence Rose på helgens markering av ti års forskning på LOS (ledelse, organisasjon og styring). Han mener at interessen for lokalpolitikk sitter dypt i den norske befolkningen, men at kommunen som «demokratisk arena» er i krise.

- I EU-avstemningen oppgav det norske folk «folkestyre» og «lokaldemokrati» som viktigste

grunn for å stå utenfor unionen. Tilhørighet med lokalsamfunnet står sentralt i folks bevissthet, mener Rose. I sammenligning med 30 andre land ser han at flest nordmenn føler sterk tilhørighet med byen eller stedet de bor, ikke landet eller Den europeiske union.

Mens få identifiserer seg med fylket, mener to tredeler at kommunen er viktig. Og tendensen er at jo mindre kommune en bor i, dess mer tilknytning føler en. Men hvorfor er det da sviktende deltagelse i politikk på lokalplanet?

- Årsaken til det dalende engasjementet i kommunestyre og ved lokalvalg er at folk har svekket tillit til kommunen som institusjon. Flere enn tidligere mener at kommunevalgene er blitt mindre viktige, og at partisammensetningen ikke har betydning for utformingen

av den konkrete politikken, sier professor Rose.

- Kommunen har minst to ansikter utad - ett som politisk arena og ett som tjenesteproducent, sier Rose. For det første møter innbyggeren kommunen som velger på den politiske arena, hvor det lokale folkestyre utformes og hvor lokaldemokratiet utøves. For det andre møter innbyggeren kommunen som bruker av forskjellige kommunale tjenester og som betaler av skatter, avgifter og egenandeler. Og rollene som bruker og betaler er blitt viktigere for folk flest, viser forskningen.

Rose peker på to viktige tendenser: Fra innbyggernes side er kommunen først og fremst en tjenesteproducent, mens betydningen av kommunen som arena for politisk samhandling og demokrati står i annen rekke. I folks bevissthet

er rollen som betaler og velger nedprioritert. Resultatet er at kommunens legitimitet har blitt avhengig av brukernes tilfredshet med offentlige service-tjenester.

På mange måter er derfor innbyggernes tillit til lokaldemokratiet blitt avhengig av om en er fornøyd med siste lege-vaktbesøk eller søppeltømmingen.

Professor Lawrence Rose konkluderer: - For at demokrati skal vedlikeholdes, kreves politisk deltagelse og engasjement. Dersom innbyggernes krav overstiger hva det er mulig å levere, og folk ikke deltar i lokalpolitikken som velgere eller representanter, finnes det et potensial for mistillit og legitimitetskrise. Da har «servicekommunen» ifølge Rose fortrengt kommunens politiske rolle.

- Det private initiativ blir kvalt

OSLO: - Utgangspunktet bør være at velferdsgoder produseres, ikke hvem som produserer dem, sa professor Agnar Sandmo under LOS-konferansen (ledelse, organisasjon og styring).

- Velferdsstatens rettigheter svekker individets og kollektivets engasjement, sa professor Erik Oddvar Eriksen.

- Det kommer til å skje endringer i forholdet mellom offentlig og privat, sa redaktør Kristin Clemet.

Agnar Sandmo forsøkte å forklare dagens balanse mellom offentlig og privat:

- Utgangspunktet for størrelsen på offentlig sektor er

ikke et eksplisitt, politisk vedtak, snarere en sum av enkeltposter på de offentlige budsjettene. Utvidelsen av offentlig sektor har som regel skjedd uten en prinsipiell vurdering, mener Sandmo.

Med bakgrunn av egen forskning advarte han både mot en for stor offentlig sektor, som kan påføre det økonomiske systemet store belastninger i form av redusert effektivitet, og en markedsdominans som han mener ikke kan løse alle velferdsoppgavene.

Erik Oddvar Eriksen var opptatt av problemene med «det sivile samfunn». Den nor-

ske regionalpolitikken har etter hans oppfatning på mange måter hindret det private initiativ. Ifølge ham er det viktig å opprettholde skillet mellom stat og samfunn, og å skape et rom for deltagelse og meningsytring.

- For det er i frie debattfora i det sivile samfunn at den meningsutveksling og viljedannelse kommer i stand som gjør det mulig for borgerne å virke tilbake på seg selv via politikken, sa Eriksen.

Som politisk aktør og redaktør deltok Kristin Clemet engasjert i debatten. Ifølge henne ønsker de fleste av da-

gens politikere en mindre stat, uten at noen har en resept for hvordan det skal skje.

- Folk må få tenke, begrunne standpunkt og handle selv. Staten ser ikke lyset bedre enn en selv, sa Clemet, med spesiell henvisning til det offentliges initiativ om å likestille, utjevne og oppdra.

- Det er skremmende at planlegging igjen er det store i Torbjørn Jaglands regjering. I det nye Ap-programmet står det oppsiktvekkende nok ingenting om det private samfunn, om individets eller de frivillige organisasjonenes rolle, sa Clemet.

s. 1 Dav 3

Kat (IV)

Førsteside 12/10-96

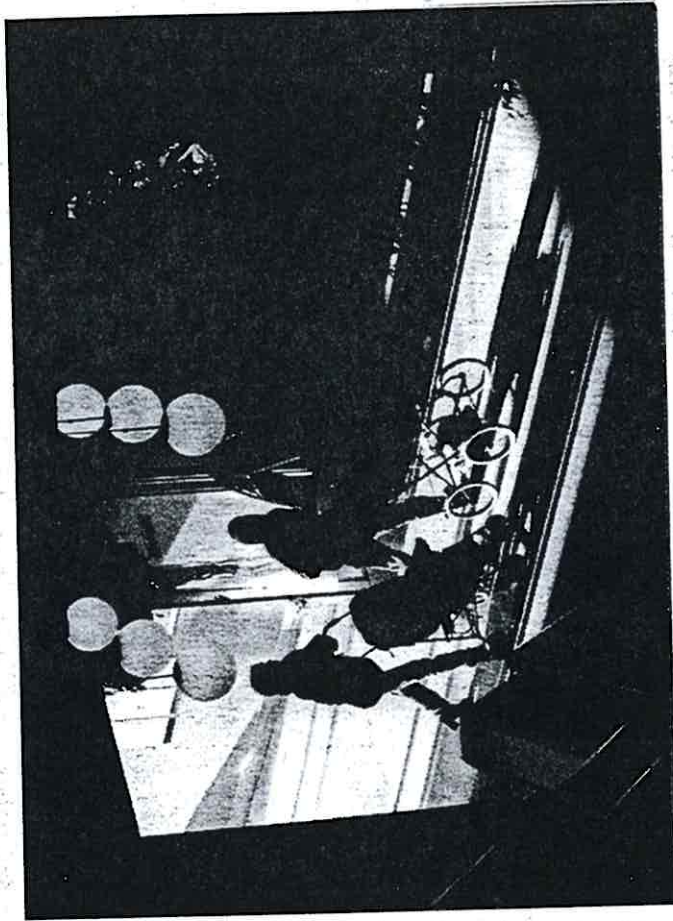
Kjøpesenteret – elsket og hatet

Mange elsker å besøke et skikkelig stort kjøpesenter. Noen sier de hater innretningen. Men hvem kan si at de aldri har besøkt ett. Antall norske kjøpesentra økte til 552 i 1990, og de omsatte varer for 36 milliarder kroner eller 22 prosent av samlet omsetning.

Resultatet var en dramatisk overkapasitet på handlesektoren og i 1994 hadde 488 sentra overlevd. Miljøvernminister Thorbjørn Bernitsen vil ha forbud mot flere handlesentra. Næringen selv går mot forbud, men tror ikke på storstilt vekst i antall. Og viser til en Asplan-analyse som hevder at kjøpesentra skaper lite ny biltrafikk, at bilbruken heller er en omfordeling av tidligere turer.

Aftenbladet har besøkt noen av de store kjøpesentrene i Rogaland, for å ta pulsen, lodde stemningen.

2. DEL side 19

Handlesenter er turnål, møtested, på dagtid ikke minst for unge mødre og praktikanter, her på vei inn i Kvadrat. (Foto: Knut S. Vindfallet)

2 av 3.

Klokken er syv om kvelden, du skal ut å reise i morgen tidlig og trenger skjørt, eller gutting- og skal i fødselsdag og mangler bukse. Hva gjør du? Den vanlige klesbutikken er stengt. Jo, du styrter av gårde til et kjøpesenter, i bil. Dette er mitt forhold til kjøpesentra, sier kunsthistorikeren Hild Sørby, vel benket på kafé på Kvadratt.

Av Magne Olsen

- Fordeier? Det er lett å forstå at mødre med småbarn synes det er ok å gå i kjøpesenter. Her er trygt og godt, ingen bil, ikke hundelort i gatene, ingen ful-

le folk, barna kan løpe avgårde uten at det er noen fare.

Kjøpesentrene prøver med andre ord å overta den gamle byens fordeier. Med gater, møtesteder. De lokker her på forskjellige tilbud, som kurs her på Kvadratt, de har foredrag om hudpleie, om bankjenester, tilbud til motorsykkelen og mange andre ting som gjør at en kunde ikke føler kjøpesentret så sterkt. Det tok mange år før jeg turde se på alle ting i en butikk og så gå ut uten å kjøpe noe. Her kan du rasle av gårde fra sted til sted, alt er åpent, butikken ligger helt ut i gaten, så utrolig tette. Men det - og det er det triste - fører også til at mange mennesker går på kjøpesenter ikke for å kjøpe, men som ren underholdning. Se på varer. Dette er jo vår tids skremmende vare-sentring.

Salgssdisken blir en stadig større del av etablissementet, overalt. Se på museene. Selv Louvre har platebutikk, varer stilt ut som museumsutstillinger,

viktigste folk gjør. Jeg var innom Madla Handlsag på vei hjem fra jobben forrige lørdag og passerte en familie. Den lille gutten hylte. Så sa faren: Ska me' kje gå på Madla, sika me heller dra te Kvadratt?

Tenk hvis vi får et sammenhengende handesentrum med Torgrerassen, Sparekassen, Heltand Sparebank og over i Arkaden. La ikke blir så morsomt å handle lengre. Et generasjonser etter oss ikke synes det. Er det verdt å leve for å handle.

Hild Sørby aldri plantlagt på kjøpesenter.

Jeg kjøper, altså er jeg

Hva skal du seje med disse enorme lokalene? - Har intellektuelle lett for å se medietende på kjøpesenter-kulturen? At det ikke er fint nok?

- Det har ikke noe med fint å gjøre. Men de er laget, ene og alene for varekonsum. Går du til byen for å kjøpe noe, er det mange andre kvaliteter du også vil ha med. Arkitektur, forskjellige hus, hvordan bygde de for, hvordan nå Frisk luft, regn, sol, kulden. I stedet for kjøpesenters evige varme.

Nisjebutikkene, brukskunstnerne, har ikke råd til å være her. Hvis kjøpesentre griper om seg i byen, blir det heller ikke bakgater der disse nisjene kan være.

På den annen side: Mange sier at de ikke kan fordra kjøpesentra. Men jeg har ennå til gode å møte noen som kan si at de aldri har vært innom ett. Det er ikke til å komme vekk ifra at en åpningstid til 20 hver dag er en kvalitet. Hadde kjøpmennene i Stavanger hatt

åpent til 20, hadde jeg gått dit. Selv når det er sry-åpent, kan jeg ikke stole på at min butikk har åpent til 19. Da blir det enklere å gå til Arkaden, Eipre til Kvadratt på et kvarter. Der vet jeg at det er åpent.

Ikke virkelige livet

- Drar du på planlagte kjøpesenterbesøk? - Nei, aldri. Det er fattig, det er ikke det virkelige livet, sier Hild Sørby, som frykter et museal bysentrum, uten handel og liv, som en havn uten større båter.

Politikere må styre slik at vi ikke får for mange kjøpesentre i samme by og samme region.

Ellers er estetikeren Hild Sørby ikke overveidende kritisk til intereoret her på Kvadratt. Noen kjøpesentre er vulgære. Noen elegante. Interioret i Kvadratter brukbart, sier Hild Sørby, som husker en plakat hvor det sto: I buy, therefore I am.

Tilbuds-jeger i jungelen

Av Magne Olsen

- Kjøpesentret er innledende, sier sosiologen Erik Fossumskaret. En over-raskende mild og positiv åpning

- Innledende?

- Ja, ta nå tilbudsjegerne, sier han over et smørbrød og en kopp kaffe på Kilden. - De blir ofte sett på som plagsomme i spesialbutikkene, svover rundt og snoker på priser. Men på kjøpesentret kan tilbudsjegerne lett finne ut hva som er billig og når de er ferdig med det, trette og slitte, kan de sette seg ned på en kafé. Det gamle bysentrum har lite å by dem. De gamle kafene i byen, Sviltun, Håkon, Solborg. Promenaden er bortte, folkelige steder der folk fra Kylling og Jæren følte seg komfortable. Nå serveres avanserte retter du må være fortløig med, du må velge mellom mange sorter kaffe, vil du ha cappuccino?

BAKGRUNN

■ Rogaland har vel 30 handesentra, hvis vi regner butikker over 800 kvadratmeter. Disse butikkene omsatte i 1994 varer for 3,1 milliarder kroner, 20 prosent av samlet handel i Oslo, Hordaland, Telemark og Oppland var andelen for slike sentra 32 pst.

■ I Norge hadde vi 552 handesentra i 1990, 488 i 1994. Adm. direktør Arne-Grete Ellingsen i Handels- og service-næringsens hovedorganisasjon tror på fortsatt utflating, men går mot miljøvernminister Thorbjørn Berntsen for å slå om forbud mot flere handesentra

■ Artiklene på denne siden er oppmerksomheten rettet mot større butikk-komplekser som Arkaden, Kilden og Kvadratt.

3 av 3

no?, en urban kompetanse som kjøpesenteret ikke krever. Der kan du gli inn og ut, uenkelig, se på tilbud, varer, du maskerer deg lettere her.

- Men negative sider er her nok av? - Du kan bli beymret over den vold-somme fokuseringen på forbruk. I tillegg sett burde folk heller ha gått på billed-galleri, eller lest en bok, hørt musikk. Kjøpesenteret er begrenset som bidrag for refleksjon over det gode liv.

Før skapte krambu-felleskapet me-ninger. Nå konsumerer handle-felles-skapet menn. Bekke selvstendige me-ninger. Men, hvem holder du med?

Ødemarken

Mange kjøpesentre plasseres i øde-marken, med rikelig tilgang til parker, treningsplass, konkurranse til by- og byg-gesentra, som dullelages.

Før fryktet vi en by med liv om dagen og død om kvelden. Nå kan du få en by som er død om dagen og har liv om kvel-helt døde på dagtid.

Hvis staten legger ned postkontor, blir politikerne veldig bekymret. Men politikere kan godta at et kjøpesenter etableres 500 meter unna det lokale sen-teret, for å få nok P-plass, selv om lokal-senteret legges dødt. Alt dette øker bil-bruken, for hele konseptet kjøpesenter inkludert bil. Det er politikernes plikt å styre utbygging og plassering av kjøpe-sentra.

- Fordeler ved kjøpesentra? - Ta pensjonistene, de er ute av det økonomiske livet. Kjøpesenteret gir dem en sjanse til å komme i økonomisk sirkulasjon igjen. Barn og barnebarn har hektiske dager. Pensjonistene har nye tid. De er tilbudsperioder. De ringer tid ungene og sier: I dag er det et tilbud der og der. På gamle gardar gikk pensjo-nistene og skar lyng og lauv. Nå er de in-formanter om billige varer.

Opptil det gamle fellesskapet var en mannlig arena, krambu, kaff, bål, byen var mennene sine almenninger. Du ser det ennå på Forbruken på Vikе-våg, mennene stopper opp, kvinnene våg. Menn på kjøpesenteret er det legiti-mitt for kvinnene å stanse opp. Der kan de hvile.

Det kan mange andre og. Vi som er for gamle for Sting og Bevarerogvel, som er falt for den aldersgrensen. - I grunnen er du overraskende posi-tiv innstilt til kjøpesentre, Fossåska-ret?

Super-demokratisk

- Jeg er faktisk overrasket selv jeg, innrømmer han og framhever kjøpesen-teret som den super-demokratiske are-nen. De som skraker høyest om de rette cafeene, rette vinene, skryster av at de aldri har besøkt et kjøpesenter. Men de har vært der, likevel, mer enn de inn-rommer, iallfall de noe prunativt nyrike, de som ikke er kulturelle avantgardis-ter.

De som er her minst, er vel de nyrike som virkelig legger vekt på viner og ma-lerier, og som ser med forakt på repro-duksjonene og karnappene til nyrike uten kulturell tilhørighet.

Menn se opp Stavanger og Sandnes. Når folk fra bygdene skal til -byen-, me-ner de kanskje Kvadrat nå.

I kjelleren finner Ingeborg og Christel (begge 18) ut at det ikke er lett å få til to fine smil samtidig.

Samfunnet i kjøpesenteret

Et helt og fullverdig liv kunne en levd her i senteret. Sovepose og pyss får du tak i, frokost og middag når det passer, siste møte til du skal treffe ven-ner på kaféen, post og bank for kon-takt med verden utenfor, underhold-ning i form av spill, litteratur og kan-sjy en motevising i ny og ne. Og med sine en stadig strøm av spennende men-ner å observere.

På vei
Alle er visst på vei til eller fra bilen eller butikken, mannen eller restau-ranten. Et ungt par tråler seg vei mel-lom planter og folk for å finne den rette gaven for bursdagselskapet nå klok-ken syv. En kvinne i 60-årene går mål-bevisst mot hallen med budlen, tapen

Noe for alle
Som ellers i livet finnes soner for ge-nerasjoners aktiviteter også i senteret. De unge er i kjelleren, hvor rødt, gult

og grønt blinkende automater, skisi-mulatorer og klingende mynt fanger oppmerksomheten. Her forsvinner nok en ukelønn allerede på tirsdagen. I fo-toautomaten like ved leter Ingeborg og Christel alene og hver for seg etter det beste smilet, og det morsomste uttryk-ket. Det skal jo trykkes på russekortet.

Familien befinner seg på kryss, og tvers i ganger og butikker. I en travelt hverdag er det greit når det meste fin-nes på ett sted og ikke alt for mange klager på barnevognen mellom kles-rekker og utstilling. Har de klart å lure bestefar med seg ut?

Jå, da sitter han garantert på benken med ytterjakker, servietter og halv-spiste softis i hendene. Det er et sam-funn i senteret.

Det er bare å smøre seg med tålmodighet for Gareth (40).

Veileder og hobbypsykolog

barneavdelingen, prøver Ingrid å finne antrekket med rett stopplengde på skjortet og jakken med snitt som for-lenger.

I ett år har hun drevet veilednings-tjeneste på Kvadrat. Etter personlig kundentilbud og stilanalyse guider hun samtale, farge- og stoffvalg og hun lærer de ulike mennesketypene å kjenne.

- Jeg prøver å analysere kundens rol-lespill, gir råd om riktig klesstil og gode kjøp, men dekker også et sosialt behov. I et ellers anonymt og travelt kjøpsen-ter er hun den vennemeste fleste ville hatt med seg på shopping.

Av Kirsti Melby

Ingrid tjener penger på å vise en menneskelig side ved kjøpesenteret. Frustrerte handlere kommer nemlig til henne for å få gode råd.

- Alle typer mennesker kommer for å få veiledning til å finne det rette antrekket, men ofte er det et spesielt problem eller kompleks som gjør at du føler for litt ekstra hjelp, sier Ingrid Vigdel. Hvor ret henviser den kortvokste kvinnen til

Ingrid Vigdel finner det skjortet som passer akkurat til Marianne (21) sitt nye bamsesantrekk.

Kanskje en lokal Pavarotti? Del går jo an å prøve, mener Vegard (2) og Øyvind (3 1/2).

Her kreves det mer en kvinneliste! Anne Grete og Siri strever for å komme seg ut av senterheisen.

- Nei, det var da en fin gutt i speilet der! Pappa er visst mer opplyst av å komme seg ned trappen.

5. @aw 2.
 Kat. (IV)
 Sept. 196.

Stemning for strengere innvandringspolitikk

I Rogaland sier fire av ti at de vil ha en strammere norsk innvandringspolitikk. Men andre og tidligere undersøkelser tyder ikke på spesielt stor fremmedfiendtlighet i vårt distrikt.

Av Kjersti Melberg

I en meningsmåling Norsk Gallup Institutt har gjort for Aftenbladet, svarer vel 40 prosent at innvandringspolitikken bør strammes inn. Bare 15 prosent vil ha en mer åpen innvandringspolitikk. 37 prosent er fornøyd med dagens politikk. Meningsmålingen ble gjennomført 2.-4. september med intervju av 1003 personer.

I en landsdekkende meningsmåling som ScanFact gjorde for VG i august, svarte 51 prosent at dagens innvandringspolitikk er «omtrent riktig». 17 prosent mente den var for streng, mens 22 prosent syntes den var for mild.

Ut fra disse tallene synes det som om flere i Rogaland enn ellers i landet vil ha en strengere innvandringspolitikk.

Manglende kunnskap
 -Det overrasker meg ikke at, så mange i Rogaland svarer at de vil ha en strammere innvandringspolitikk, sier professor Knud Knudsen ved Høgskolen i Stavanger om den lokale meningsmålingen fra Norsk Gallup Institutt. Gjennom flere år har han forsket på holdninger til

innvandrere, flyktninger og asylsøkere.

Knudsen mener at en årsak til resultatet kan være at få har kunnskaper om det reelle innholdet i innvandringspolitikken. Dette har også tidligere forskning vist.

- Så lenge folk føler at innvandring kan medføre problemer for det norske samfunnet, vil de ønske en strammere asyl- og innvandringspolitikk, sier Knudsen.

FrP skiller seg ut
 Det synes å ligge et stort velgerpotensiale i innvandringsfiendtlige holdninger. Og det er ikke bare FrP som rekrutterer stemmer fra de som er skeptiske til innvandring. Hele 76 prosent av de som stemmer på FrP, vil ha en strengere innvandringspolitikk.

Nærmest følger Senterpartiets velgere. 45 prosent av dem mener det samme. Høyres velgere ligger på gjennomsnittet av befolkningen i Rogaland. 40 prosent av dem vil ha en innstramning i innvandringspolitikken.

I motsetning til resultater fra tidligere undersøkelser, er Ap-velgerne ikke spesielt positive til innstramning. 48 prosent av dem vil at innvandringspolitikken bør være som i dag. Det kan skyldes lojalitet til Ap-regjeringen.

Velgerne til SV, Venstre og KrF er for en åpnere innvandringspolitikk. Dette gjelder først og fremst Venstre- og SV-velgerne, der henholdsvis 46 og 45 prosent er for en liberalisering. 24 prosent av KrF-

velgerne er av samme oppfatning. Men det er omtrent like mange av KrFs velgere som vil ha innstramning som liberalisering, mens 15 prosent av Venstre-velgerne og 20 prosent av de som stemmer på SV, vil ha en strengere innvandringspolitikk.

Andre tall
 På den annen side tyder andre forskningsresultater på at vårt distrikt ikke er spesielt innvandrerskeptisk. I hele landet er 24 prosent helt enige i at «innvandring utgjør en alvorlig trussel mot vår nasjonale egenart». Bare 11 prosent i Stavanger-regionen er av samme oppfatning. Dette viser resultater fra valgundersøkelsen i samband med siste stortingsvalg og Rogalandsforskningsprosjekt «Kulturarv, kulturmøter og kulturell endring i en oljehovedstad».

- At folk er mindre innvandreriendtlige her i regionen enn på landsbasis, stemmer godt overens med det inntrykket jeg har, sier professor Knud Knudsen.

- Gjennom oljenæringen er vi et av de få stedene hvor innvandring har fått et positivt innhold. De utlendingene som har kommet hit, har i stor grad vært ressurssterke, velutdannede og vestlig orienterte. Det begrensede innslaget av fargede mennesker har også medført at innvandringen oppleves som mindre truende blant innbyggerne her enn mange andre steder i landet, sier Knudsen.

egne velgere

Av Ingeborg Ellassen

Nesten halvparten av Senterpartiets velgere i Rogaland vil ha en strengere innvandringspolitikk enn dagens. Det står i kontrast til partiets politikk i Stortinget.

På Løvebakken er Senterpartiet et fast innslag i den såkalte flyktningeopposisjonen som vil gjøre den norske flyktninge- og innvandringspolitikken mer liberal. En meningsmåling som Norsk Gallup har gjort for Aftenbladet, antyder at langt fra alle velgerne står bak partiet i dette spørsmålet.

Ved siden av Fremskrittspartiets velgere, som med stort flertall, 75,9 prosent, mente innvandringspolitikken bør strammes inn, utmerker Senterparti-velgerne seg som strenge. 45,3 prosent mente politikken bør strammes inn. 32,9 prosent mener Regjeringens politikk er grei. Bare 11 prosent mente politikken bør bli mer åpen på dette feltet.

- Jeg er ikke spesielt kry over dette, sier Ola Steinar Apeland, leder i Rogaland

- Jeg er ikke spesielt kry over holdningene på gras-rotta, sier lederen i Senterpartiet i Rogaland, Ola S. Apeland.

ikke igjen i tallene fra Aftenbladets meningsmåling.

- Nede på grunnplanet tror jeg ikke disse holdningene er gjennomgående. Vi må ikke gjøre problemet større enn det er. Men alt dette forteller om en framvekst av egoisme som vi må gjøre noe med, mener fylkesleder Ola S. Apeland i Senterpartiet.

Senterparti. Han mener partiets linje i Stortinget er den rette og at det må bygge på misforståelser når så mange av velgerne vil ha en strengere innvandringspolitikk enn den Regjeringen praktiserer.

- Jeg kan ikke se at det er mulig å føre en så mye strengere innvandringspolitikk enn den vi har i dag. Norge skiller seg nesten ut i Europa, så strengt er det her. Når døds- syke og mindrerige blir sendt ut av landet, har vi beveget oss ganske langt ut. Og av de som får bli, tar ikke Rogaland imot noen spesielt stor andel, sier Apeland.

- Mener du at dere må snakke velgerne til rette, da?

- Nei, men det er viktig at partiet diskuterer disse spørsmålene, og det regner jeg også med at vi vil gjøre når vi skal jobbe fram et nytt program utover høsten. Det er viktig å få fram realitetene i dette. Jeg skjønner at enkelte føler en viss redsel, men jeg tror ikke den er særlig vel begrunnet, sier Apeland.

Helt kjenner han seg heller

s. @ av 2

①
②

Rogalendingene forbruker mest

Av Kjersti Melberg

Private husholdninger i Rogaland og Agder-fylkene ligger på Norges-toppen i forbruk. Store deler av inntekten vår går i dag til bolig, møbler, klær og helse.

Det viser ferske tall fra Statistisk sentralbyrås Forbruksundersøkelse 1995. Undersøkelsen viser et høyt forbruksnivå i Rogaland.

Bare Oslo- og Akershus-området slår Rogaland- og Agder-fylkene når det gjelder forbruk. I fjor brukte husholdningene på Sør-Vestlandet 24,3 prosent (52 372 kroner) av forbruket på bolig, mens 9,3 prosent (20 025 kroner) gikk til møbler og husholdningsartikler. I disse fylkene brukte husholdningene dessuten mest av alle på klær og sko, og i gjennomsnitt 8335 kroner gikk til drikkevarer og tobakk.

På familiebudsjettet utgjør dessuten utgiftene til helsepleie en stadig større andel. Utgiftene varierer fra landsdel til landsdel, men i Rogaland og Agder har innbyggerne de klart største helseutgiftene med gjennomsnittlig 6760 kroner pr. husholdning. Ifølge Statistisk sentralbyrå skyldes dette at man i tettbygde strøk har bedre tilgang til, og benytter seg av, private helsetjenester.

På landsbasis har trenden gjennom flere år vært at en stadig mindre andel av husholdningsutgiftene blir brukt til bolig, lys og brensel, mens utgiftene til møbler og husholdningsartikler har økt noe. Forbruket av klær og sko er derimot blitt mindre de siste ti årene.

Totalt brukte gjennomsnittsfamilien på 2,24 medlemmer i Rogaland og Agder-fylkene 215 843 kroner på forbruk i fjor.

Til sammenligning brukte gjennomsnittsfamilien i Oslo og Akershus, som teller 2,19 medlemmer, 230 977 kroner til forbruk totalt.

Privat forbruk øker mer enn offentlig

I regjeringspartiets program fra 1992 het det at «vi må prioritere vekst i fellesforbruket fremfor privat forbruk». Men de siste tre årene har det private forbruket økt sterkest.

BAKGRUNN

Kjersti Melberg

Ap-politiker Trond Giske anklaget på AUFs landsmøte i helgen Regjeringen for å prioritere privat forbruk framfor de offentlige fellesoppavene. En slik politikk er i følge Giske stikk i strid med partiets eget program.

I Arbeiderpartiets programvedtak fra 1992 het det at «for å skape større rettferdig-

het og økt livskvalitet må vi videreutvikle velferdsordningene slik at de blir tilgjengelige for alle. Derfor må vi prioritere vekst i fellesforbruket fremfor privat forbruk i tida som kommer.»

Statsminister Gro Harlem Brundtland svarte den avtroppede AUF-lederen med påstanden om at dagens politikk har ført til den ønskede utjevningen av forskjellene mellom inntektsgrupper, menn og kvinner og landsdelene. Dersom dette er riktig, må det i så fall ha skjedd uten at Regjeringen, slik 1992-programmet forutsatte, lot en større del av pengene gå til fellesforbruk.

For Statistisk sentralbyrås tallmateriale, som blant annet bygger på offentlige regnskap og forbruksundersøkelser, støtter Giske utsagn. I løpet av Aps siste parti-programpe-

riode synes det å ha vært mer rom for privat enn offentlig forbruk.

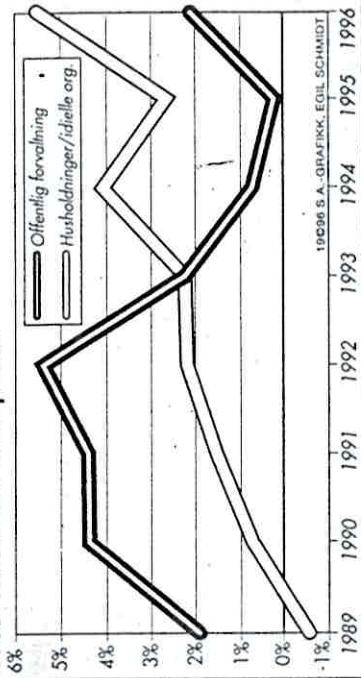
Svekket velferd?

Fram til 1992 økte konsumet i stats- og kommuneforvaltningen sterkt. Den årlige prosentvise veksten fra 1989 til 1992 var på rundt fire-fem prosent. Veksten i privat forbruk var i denne perioden svak og til dels negativ.

I dag er situasjonen snudd på hodet. Den vanlige holdning forbruker stadig mer, og enkelte observatører snakker om en ny kjøpefest. Derimot har veksten i det offentlige forbruket gått ned siden 1991. Riktignok stiger kurven igjen i år, men klart mindre enn det private forbruket, viser byråets beregninger i Nasjonalregnskapet.

Hva betyr dette i kroner og øre? Fra 1992 til og med 1993

Prosentvis volumendring fra samme periode året før. 1988-1996. Faste 1993-priser.

Grafen viser den prosentvise endringen i offentlig og privat konsum fra år til år. Fra 1995 til 1996 hadde offentlig forvaltning en vekst på 2,1 prosent, mens det private hadde en tilsvarende høyere vekst på 5,6 prosent.

har det private forbruket økt med vel 60 milliarder kroner, til 457 milliarder. 1996 tegner til å bli et nytt rekordår for privat konsum, med en vekst på 5,6 prosent, eller vel 25 milliarder 95-kroner, fra i fjor.

Til sammenligning økte det offentlige forbruket fra 1992 til 1995 med 19 milliarder til 192 milliarder kroner. Selv om det i år blir en vekst på 2,1 prosent etter en periode med tilnærmet stillstand, utgjør ikke det-

te mer enn fire milliarder i 195-kroner. Dette betyr ikke nødvendigvis at det offentlige er tappet for økonomiske midler og at landet er på vei mot en offentlig fattigdom. Men dersom det ikke er politisk vilje til å bruke mer penger på offentlig forbruk, blir en mer effektiv og mindre kostnadskreven gjennomføring av velferdsoppavene den nærmeste løsningen.

s. 1 av 7.
Kat (IV)

Ruspolitikken er feil

1/10-96

«Per» begynte med hasj som russ. Tjue år etter er han økonomisk og kulturelt avhengig av hasj- og pillemiljøet.

Av Kjersti Melberg og Jon Ingemundsen (foto)

For «Per» er alternativet til et liv utenfor den illegale rusøkonomien dårlig.

Når kompetanse, sosiale bånd, inntektsgrunnlag og hele selvbildet er knyttet til stoffmisbruket, er det ikke lett å bryte ut av miljøet, sier forsker Marie Smith-Solbakken. Sammen med Else M. Tungland og Tor Claussen på RF-Rogalandsforskning har hun studert hvordan kulturøkonomisk avhengighet bidrar til at mange unge fortsetter å leve et liv som stoffmisbrukere. Under forskningsdagene vil resultatene bli presentert for elever i videregående skole.

Avhengighet

Fokus i RF-prosjektet «Ille og gal - kulturøkonomi hos ungdom» har vært på kriminelle gatenarkomane i tenårene og opp til midten av 30-årene. - Vi har spurt oss hva

Marie Smith-Solbakken og miljøet på Rogalandsforskning er opptatt av å forklare hvorfor unge mennesker velger en ruskarriere.

som får ungdom til å bruke det meste av tiden sin på å skaffe penger til rusmidler, og er kommet frem til at dyptgripende personlige bånd knytter deltakerne i rusmiljøet sammen, sier Smith-Solbakken.

I følge forskningsresultatene er avhengigheten nemlig ikke bare knyttet til pillene eller sprøyten, men også til inntekter, ferdigheter og forbruk

innenfor det illegale rusmiddel-fellesskapet. Dopen er nemlig ikke bare et nytelsesmiddel, men også et betalingsmiddel, et statussymbol, en uttrykksform og et maktmiddel i stoffmiljøet.

Fellesskap

På mange måter kan rusmiljøene beskrives som egne subkulturer. - Slenguttrykk, musikksmak, motiver på tatoveringer og klesdrakt blir lett gjenkjennelige koder som skaper identifikasjon og samholdighet brukerne i mellom, sier Smith-Solbakken. Samtidig skaper dette avstand til det øvrige samfunnet, noe som medfører at det blir et stadig større samhold innad i rusmiljøet.

Forskeren mener det er viktig å understreke at det slett ikke bare oppleves som ufordelaktig å være deltaker i en illegal ruskultur.

En tilhørighet her gir på samme måte som i andre fellesskap muligheter for å oppnå forsørgelse og inntekt, respekt og anerkjennelse, mulighet for avansement og sosial kontakt med andre mennesker, sier hun. Over tid blir det stadig vanskeligere for deltakerne å bryte ut av ruskulturen. En ensom, kommunal hy-

bel er heller ikke det mest fristende alternativet, mener hun.

Forebygging

«Per» begynte sin ruskarriere gjennom å prøve ut hasj i ungdomsårene. Det har han til felles med mange av dagens unge.

Det vil nok alltid være en del ungdommer som prøver ut hasj, sier Smith-Solbakken. Liksom strikkhopping og reiser til fjerne strøk tiltrekker hasj en viss gruppe ungdommer. I følge Smith-Solbakken kan en regne med at mellom 50 000 og 90 000 mennesker har brukt cannabis her lands det siste året.

Innen forebyggende arbeid må forskningen sammen med politi og behandling stanser først og fremst jobben for å gjøre det mer attraktivt å bryte ut av stoffmiljøet, sier hun. Nøkkelen til dette meningsfulle arbeidet ligger i å tilrettelegge forholdene for at rusmisbrukeren under avvenning kan få et tilnærmet «normalt» liv med arbeid, bosted og nytt sosialt nettverk.

Jeg tror de fleste av oss ville hatt problemer med å slutte som rusmisbrukere, slik forholdene er i dag, sier forskeren.

Elever bør lære å mestre stress

Av Jarle Natland

Skolen kan bidra til å forebygge psykososiale vansker, blant annet ved å lære elevene avspenningsteknikker og å mestre stress.

Det mener førsteamanuensis Edvin Bru og høgskolelektor Marit Boyesen ved Senter for atferdsforskning. De samlet et 50-talls tilhørere til sitt felles-foredrag under Forskningsdagene '96 på Høgskolen i Stavanger i går.

Psykososiale vansker er fellesnevneren for atferdsvansker, tilpasningsproblemer og emosjonelle vanskeligheter. Forklaringen kan dels være fysiske eller nevrologiske svekkelser, dels sosiale problemer knyttet til skole, familie og situasjonen i nærmiljøet.

Resultatene kan bli disiplin- og trivselsproblemer, isolasjon og tilbaketrekning, aggresjon og mobbing eller vold og kriminalitet.

Enkelte anslag tyder på at 20 til 30 prosent av elevene har slike problemer i noen grad, framholdt Boyesen.

En undersøkelse blant 8. klassinger viser at seks av 100 spurte oppgir at de blir mobbet jevnlig, en gang i uken eller mer. Ti prosent av elevene mobber andre en gang i uken eller mer. Hele 50 prosent av elevene mener at læreren ikke er flink nok til å ordne opp når noen blir mobbet.

Tidligere ble problemelevne isolert i egne anstalter og institusjoner. Nå skal de integreres i vanlige skole. Samtidig

oppholder barn seg lengre på skolen enn noen gang før både i antall år og i antall timer, hvis vi inkluderer skolefritidsordningene, sa Boyesen.

Flere undersøkelser viser at de som er mobbeofre over lengre tid statistisk sett vil være mer utsatt for alvorlige og langvarige helseproblemer senere.

Edvin Bru framholdt at forhold i familien synes å påvirke psykososiale vansker mer enn forhold i skolen.

På skolen synes forholdet til medelever, særlig mobbing, å være den viktigste risikofaktoren. Læreren spiller mindre betydning, men læreren kan bidra positivt til et bedre forhold mellom elevene og dermed redusere faren for mobbing, mente Bru.

Han trakk fram klasseledelse, klassemøter, elevsamtaler og samarbeid med foreldrene om for eksempel vennskapsgrupper som konkrete eksempler på hva som kan gjøres.

Skolen bør også bli mer bevisst på å undervise elevene i sosial kompetanse og hvordan de skal lære å mestre stress, mente Bru.

Han ser for seg avspenningsteknikker og bruk av selv-instruksjoner som en del av undervisningen i skolen, sammen med styrket trening i sosiale ferdigheter.

Skolen lærer altfor ofte bort fag i form av fakta. Vi burde kanskje lagt større vekt på praktiske strategier for problemløsning, sa Bru.

Vedlegg 2: Foredrag holdt for kolleger i Aftenbladet.

DEFINISJON

“Forskningsformidling er den prosessen der allmeninteressante kunnskaper fra forskningen formidles til folk flest gjennom massemedia.”

Hva ønsker media med forskningen?

- Lage aktuelle nyheter
- Finne bakgrunnsstoff til aktuelle saker
- Få kommentarer eller forklaringer
- Hente ut lett forståelig statistikk
- Lære noe selv (?)

Hva ønsker forskningen med media?

- Overføring av kunnskap til allmennheten
- Profilering overfor (potensielle) oppdragsgivere
- Vise igjen som samfunnsdebattant
- Skape debatt

JOURNALISTEN

- “Sier de (forskerne) noe lurt, da?”
- “Informasjonsavdelinger er det verste jeg vet”
- “Vi driver ikke sirkelinformasjon”
- “Forsknings- hva for noe?”
- “Skomaker - bli ved din lest!”

FORSKEREN

- “Vi får ingenting igjen for å profilere oss i media”
- “Det blir liksom aldri slik jeg forestilte meg”
- “Det tar for mye tid å ha kontakt med pressen”
- “Det blir for overfladisk fremstilt”

Kompetanse på RF-Rogalandsforskning

- Miljø
  - Miljøteknologi
  - Miljøledelse i næringsliv og forvaltning
  - Avfallshåndtering
- Samfunn
  - Miljøpolitikk
  - Samferdsel
- Organisering av offentlig sektor
- Arbeidsmiljø og helse
- Næringsutvikling
  - Teknologi og kompetanseoverføring
  - Innovasjon og næringsutvikling
- Petroleumsforskning

Utbyttet av oppholdet i Aftenbladet

- Journalistens tenkemåte og arbeidsmetode
- Strategi i redaksjonen og på desken
- Anvendelse av eget og andres forskningsstoff
- Kontaktnyttig forskning/media
- Utvikling av metode for å formidle forskning (?)

HVA NÅ? Et par nøkler

- **Kommunikasjon**
  - Opprett personlig kontakt
  - Bruk informasjonsavdelingene
- **Søk informasjon**
  - Mye interessant er ikke dagsaktuelt
  - Tenk alternativ fremstilling
- **Rapporter/sammendrag**
  - må bli bedre
  - spander litt tid
  - ikke undervurdèr leseren